

NOTAT –UiBs ARBEID MED STRATEGI 2023–2030

ANALYSENOTAT 2022 / UNIVERSITETET I BERGEN

1	INNLEDNING	3
2	SAMMENDRAG	4
3	DET INTERNASJONALE LANDSKAPET OG NORSK KUNNSKAPSPOLITIKK	5
3.1	Større reformer i norsk høyere utdanning og forskning	6
3.2	Fortsatt store forskjeller mellom lærestedene	9
3.3	Styringspolitikken, ny lov og nytt finansieringsutvalg	11
3.4	Langtidsplanene for høyere utdanning og forskning	12
4	BEFOLKNINGSFRAMSKRIVINGER OG BEHOVET FOR KOMPETANSE	13
4.1	Behovene for utdannede	13
5	UIBs KJERNEVERDIER OG ORGANISASJON	15
5.1	Ressurser	16
5.2	Likestilling, mangfold og rekruttering ved UiB	18
6	FORSKNINGEN	19
6.1	Kvalitet i forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid	20
6.2	Vitenskapelig publisering	21
6.3	Internasjonale rangeringer	23
6.4	Forskningsrådet og EUs rammeprogram	24
6.5	Uttelling i Forskningsrådet	25
6.6	Uttelling i EU	26
6.7	Forskningsinfrastruktur	29
7	UTDANNING	30
7.1	Stor studentvekst	30
7.2	Gjennomstrømming i studieprogrammene	30
7.3	Rekruttering	32
7.4	Dimensjonering	33
7.5	Arbeidslivsrelevans og livslang læring	35
7.6	Forskerutdanningen	36
8	FORMIDLING	36
8.1	Ytringsfrihet og formidling	37
9	INNOVASJON	37
9.1	Kunnskapsbyen Bergen	38
	TABELLVEDLEGG	40

1 INNLEDNING

Universitetet i Bergens strategi er institusjonens fremste verdidokument og skal gjenspeile institusjonens ambisjoner, strategien skal baseres på universitetets grunnleggende verdier og være et dokument som fastslår UiBs viktige rolle som et sted for kunnskapsforvaltning, kreativitet og fri forskning.

Samtidig skal strategien vise hvordan institusjonen skal videreutvikle profilen som et forskningsintensivt breddeuniversitet med ambisjoner om internasjonal høy kvalitet. Strategien skal også reflektere UiBs rolle i det nasjonale og regionale landskapet av kunnskapsinstitusjoner. At forskningen er uavhengig, er grunnleggende for samfunnsutviklingen og for kvaliteten og tilliten til kunnskapen vi skaper. UiBs strategi skal bidra til å sikre akademisk frihet kombinert med god, faglig ledelse av institusjonen, tuftet på akademiske verdier.

Dette analysedokumentet vil være en del av kunnskapsgrunnlaget for UiBs nye strategi. Det tar utgangspunkt dagens status: UiB er et sterkt internasjonalt forskningsintensivt universitet, med særlig ansvar for den brede nasjonale kunnskapsberedskapen i Norge. Analysene skal danne et bilde av UiB i lys av sektorens utvikling senere år, se på relevante utviklingstrekk og drøfte virkemidler og tiltak som er viktige for

å sikre våre kjerneverdier og videreutvikle UiBs profil. Ved siden av vurderinger og data fra UiBs Analysegruppe utgjør nasjonale utredninger og kunnskapsoversikter et vesentlig grunnlag for analysen.

I det videre arbeidet med strategien vil universitetet invitere utvalgte nordiske kunnskapsinstitusjoner til dialog om ulike aspekt og særtrekk ved UiBs og nordiske universitets internasjonale posisjon og virksomhet. Vi vil stille spørsmål ved om hvilke felles utfordringer og muligheter vi har i et større globalt bilde, og utveksle erfaringer om hvordan systematisk jobbe for å utvikle organisasjonen i et større internasjonalt perspektiv.

De videre analysene vil gi plass til ulike eksterne perspektiver og innspill.

2 SAMMENDRAG

Å utvikle forskningsintensive universiteter som kan bygge sterke akademiske miljøer, og tiltrekke seg de beste studentene og ansatte har vært en viktig motivasjon for både Kvalitetsreformen og Strukturreformen, samt innføring av utviklingsavtaler. Erfaringene viser imidlertid at reformene har bidratt mer til ensretting enn mangfold, og har utfordret rammevilkårene for breddeuniversitetene.

Et gjennomgående tema i de vekslende regjeringenes perspektivmeldinger har vært at Norge trenger en kunnskapsbase for å håndtere omstillinger, demografiske endringer og teknologiske skifter, og at bedrifter og offentlige virksomheter trenger tilgang på godt kvalifisert arbeidskraft og solid forskning. Samtidig er grunnleggende forskning avgjørende for kultur- og demokratiutvikling i et samfunn.

Sentrale premisser for fremtidige rammevilkår for vår sektor vil bli lagt i regjeringens nye langtidsplan for forskning og utdanning, i ny finansieringsmodell for sektoren og i håndtering av arbeidsdeling og nødvendig mangfold.

UiBs økonomi er i stor grad basert på finansiering fra Kunnskapsdepartementet (KD). Grunnfinansieringen er avgjørende for at UiB kan fylle sine samfunnsroller og oppgaver. Det er usikkerhet med hensyn til hvordan grunnbevilgningen vil utvikle seg i årene som kommer og om tildeling i basis vil styrke de forskningsintensive universitetene. Det er grunn til å tro at eksternfinansiering over tid vil utgjøre en stor del av det samlede budsjettet.

UiB har et godt rekrutteringsgrunnlag i alle stillingskategorier, men utfordringer med å ivareta likestilling og mangfold. Ansatte med utenlandsk statsborgerskap utgjør omtrent en tredjedel av alle ansatte ved UiB, og andelen er

betydelig større blant de vitenskapelig ansatte. Arbeidsvilkår og karriereløp ved universitetet kan være utfordrende, med stor konkurranse og mange år med usikkerhet.

Den uavhengige og langsiktige forskningen og den forskningsbaserte utdanningen er vårt viktigste samfunnsoppdrag og grunnlag. Kvalitet i forskning er grunnleggende for at UiB skal lykkes med de andre kjerneoppgavene. Forskning og forskningsbasert utdanning er en forutsetning for innovasjon og for formidling.

Sterke grunnmiljøer er en nødvendighet for at universitetet skal ha høy kvalitet og levere original og uavhengig forskning. UiB har derfor satset på å videreutvikle gode institusjonelle rammer for sterke fagdisipliner innen et bredt utvalg av fagområder.

UiB gjennomførte i 2020-2021 et større prosjekt (UiB Fram) for å kartlegge rammene for forskningskvalitet ved universitetet. Den tydeligste tilbakemeldingen er utfordringer med sammenhengende tid til forskning. Analyse-ene viste også en sterk sammenheng mellom forskningsfrihet og kollegialitet i forhold til hvordan fagmiljøene skårer på kvalitetsmål som publisering og prosjekttilfang.

Virkemidlene innenfor den eksterntfinansierte virksomheten er viktig for å styrke forskningen. Selv om UiB tradisjonelt har hatt svært godt gjennomslag i EU-programmene øker konkurransen.

Forskningsbasert utdanning kjennetegner fullskala, forskningsintensive universiteter. Dimensjonering av studieplasser i forhold til ressursrammer og samfunnsbehov vil fortsatt være en sentral utfordring. På utdanningssiden har det blitt lagt mye vekt på gjennomføring, kva-

litetsutvikling, digitalisering og tettere oppfølging av den enkelte student, noe som har ført både til stor vekst i studenttall siden 2016 og betydelig bedre gjennomføring på normert tid.

UiB har styrket sine ambisjoner innen innovasjon bl.a. gjennom etableringen av forskningsselskapet [NORCE](#), oppbygging av kunnskapsklynger, satsingen på inkubatorer, studentinnovasjon. Det har til sammen styrket universitets evne til å drive kunnskapsoverføring til arbeids- og samfunnslivet.

UiB er navet i kunnskapsbyen Bergen og sammen med andre kunnskapsinstitusjoner, det offentlige og næringslivet skal universitetet arbeide målrettet for å synliggjøre og utvikle Bergen som en internasjonal kunnskaps- og kulturregion. UiB har sammen med ulike partnere i Bergen allerede velutviklede innovasjonsdistrikt og modne kunnskapsklynger i hjerte av byen innenfor for eksempel marin, helse, medier og finans.

Skal UiB fortsette å utvikle seg som et forskningsintensivt breddeuniversitet er det noen viktige utfordringer som må møtes i arbeidet med ny strategi:

- Tydeliggjøre universitetets verdigrunnlag og autonome rolle i samfunnet
- Rendyrke profil som et forskningsintensivt breddeuniversitet
- Styrke rammevilkårene for å tilby forskningsbasert utdanning
- Posisjonere UiB som navet i kunnskapsbyen Bergen

- Tydeliggjøre kunnskapsberedskap og kunnskapens egenverdi som en viktig del av UiB samfunnsansvar
- Ivareta en bred, faglig tilnærming til bærekraft og legge til rette for en bærekraftig drift av UiB
- Utvikle en organisasjon der samarbeid om faglige mål står i sentrum, og gjør UiB til en attraktiv arbeidsplass og viktig samfunnsinstitusjon

3 DET INTERNASJONALE LANDSKAPET OG NORSK KUNNSKAPSPOLITIKK

Det internasjonale bildet, med økende globalisering av ulike deler av kunnskapssektoren og sterkere konkurranse mellom land og verdensdeler har vært viktige premisser for reformer innenfor europeisk høyere utdanning og forskning¹. Norsk kunnskapspolitikk har fulgt [Bologna-prosessen](#) og på flere områder EUs kunnskapspolitikk. Både forsknings- og utdanningsmidler er delvis flyttet fra nasjonalt til europeisk nivå med endrede konkurranse- og samarbeidsarenaer, og flere nye land befinner seg nå i forskningsfronten etter langvarig strategisk satsing på å utvikle universiteter i verdensklasse².

Et gjennomgående tema i de ulike regjeringenes perspektivmeldinger³ og reformarbeid har vært at Norge trenger en kunnskapsbase for å håndtere omstillinger, demografiske endringer og teknologiske skifter, og at bedrifter og offent-

1 NOU 2020 3 Ny lov om universiteter og høyskoler

2 Se bl.a. [Forskningsrådets Kunnskapsgrunnlagskonferanse 2021](#)

3 [Perspektivmeldingen 2021](#)

lige virksomheter må ha tilgang på godt kvalifisert arbeidskraft og solid forskning. Særlig er det pekt på at konkurransekraften til et høykostland som Norge avhenger av tilgang på en arbeidsstyrke med høy og relevant kompetanse, god omstillingsevne og evne til å delta i den teknologiske utviklingen. Sterke norske akademiske miljøer skal bidra til å drive forskningsfronten fremover og sikre deltakelse i en internasjonal kunnskapsdugnad for å møte globale utfordringer. Viktige tema i norsk forskning og høyere utdanningspolitikk har vært klimaendringer, sikkerhet og beredskap, ny teknologi, sykdommer og epidemier, migrasjon, fattigdom, tap av biologisk mangfold og sikker tilgang på rent vann, ren energi og mat.

En viktig kritikk mot norsk kunnskapspolitikk⁴ har samtidig vært at den i for stor grad bygger på et instrumentelt kunnskapssyn, der rommet for å anerkjenne universitetenes svært mange-fasetterte rolle for enkeltmennesker og for samfunnet som helhet har vært for snevert. Det er også viktig at den anerkjenner at sektoren samlet skal bestå av et mangfold av institusjoner. Forskningen og undervisningen gir ikke bare instrumentell kunnskap, men er grunnlaget for en kritisk offentlighet. Kunnskapen har en egenverdi og den er en beredskap for en fremtid vi ikke kjenner. Forvaltningen av alt fra nasjonal historie og symboler til samfunnsstatistikk og lovverk må være kritisk, forskningsbasert og fri. Forskning og utdanning legger grunnlag for fellesskap, integrasjon sosial mobilitet og likhet og tillit i samfunnet.

3.1 Større reformer i norsk høyere utdanning og forskning

Det er to store politiske reformer som i særlig grad har preget universitets- og høyskolesektoren de siste 10-20 årene: [Kvalitetsreformen](#) og [Strukturen](#). Å utvikle større, mer solide og mer profilerte institusjoner som kan utvikle akademiske miljøer som hevder seg i den internasjonale konkurransen om forskningsmidler, og tiltrekker seg dyktige studenter og ansatte har vært en viktig motivasjon for begge reformene. Erfaringene viser imidlertid at deler av reformene har bidratt mer til ensretting enn mangfold, og har resultert i at Norge i dag står igjen med to klassiske, forskningsintensive breddeuniversiteter, UiB og UiO. De to andre av de «gamle universitetene», NTNU og UiT, har tatt opp i seg en rekke tidligere høyskoler og har nå en blandet profil med campus spredt over flere steder og regioner⁵.

Kjernen i Kvalitetsreformen⁶, som ble innført fra 2003-04 var strukturerte og integrerte utdanningsløp, mer effektiv utnyttelse av studieåret, økt vekt på læringsmiljø og et insentivbasert finansieringssystem med indikatorer for resultater fra både utdanning og forskning. Målet var å belønne institusjoner som fikk studentene til å gjennomføre utdanningene de startet på, bygge opp konkurranseutsatt ekstern finansiering og å øke volumet på i den vitenskapelige publiseringen. Lærestedene fikk større handlingsrom gjennom innføring av nettobudsjettering og nye fullmakter til å organisere den eksternt finansierte virksomheten.

For å vurdere om de enkelte institusjonene hadde tilstrekkelig solide fagmiljøer, har KD i økende grad etter Kvalitetsreformen lagt vekt på en

4 UiBs innspill til revidering av Langtidsplan for forskning og høyere utdanning

5 Tilstandsrapporten for høyere utdanning og forskning 2022

6 St.meld. nr. 27 (2000-2001) Krev din rett. Gjør din plikt.

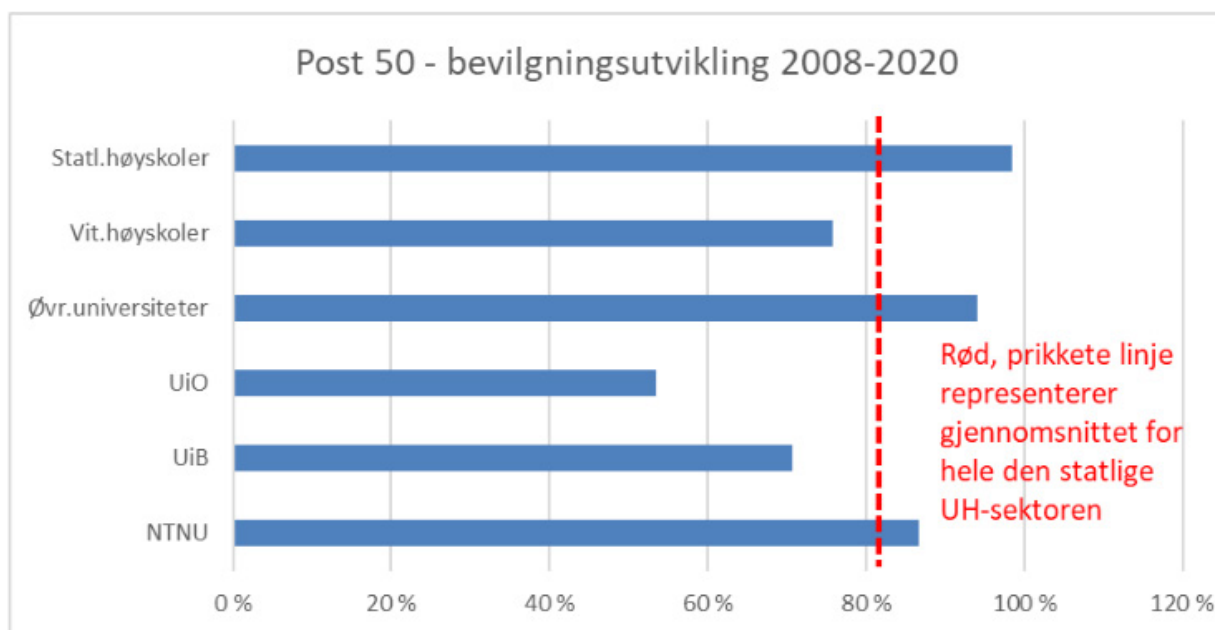
rekke målbare kriterier: årsverk i førstestillinger, søkning, gjennomføring i studiene, studentenes tidsbruk, vitenskapelig publisering, eksterne forskningsinntekter, størrelse på doktorgradsutdanningene, internasjonal orientering og samspill og samarbeid. NOKUT ble etablert som tilsynsorgan med rett til å avskille og/eller sertifisere.

Kvalitetsreformen åpnet for at høyskolene kunne kvalifisere seg til å bli universiteter, dersom de var faglig sterke nok til å ha fire doktorutdanninger og noen flere masterutdanninger. Reformen var dermed starten på en utvikling der en rekke høyere utdanningssteder i Norge har fått universitetstittel og blitt del av universitetskonstruksjoner som populært har blitt karakterisert som «hybride».

For å øke den norske forsknings- og utdanningskapasiteten fulgte myndighetene gjennom hele 2000-tallet opp Kvalitetsreformen med en be-

tydelig satsing på øremerkede studieplasser og stipendiatstillinger til lærestedene. Sektoren har samlet sett hatt stor vekst, men her er relative tapere og vinnere. Høyskolene og de nyeste universitetene har best utvikling og, de gjenværende klassiske breddeuniversitetene UiO og UiB har en merkbart svakere utvikling. Dette blir også drøftet i Hatlen-utvalgets rapport der det påpekes at de statlige institusjonene med høyest realvekst er Universitetet i Stavanger, OsloMet, Universitetet i Agder, Høgskolen i Innlandet og Universitetet i Sørøst-Norge. Den viktigste forklaringen på veksten har vært prioriteringer av midler til studieplasser og rekrutteringsstillinger over flere år fra vekslende storting og regjeringer med ønske om å også bygge opp stor forskningskapasitet utenom de store «universitetsbyene». Figuren under er laget av UiO⁷.

Vekst i bevilgninger fra KD 2008–2020 (Kilde: UiO)

7 UiOs innspill

Strukturreformen⁸ var den andre store reformen og som bidro til å gjøre det klassiske tosporede universitetslandskapet av høyskoler og universiteter enda mer uoversiktlig og preget av såkalte «hybride» institusjoner. Sektoren gikk i perioden 2015–2017 gjennom omfattende institusjonsfusjoner som reduserte antall statlige høyere utdanningsinstitusjoner fra 33 til 21. Ved UiB ble Kunsthøyskolen i Bergen innlemmet i UiB og slått sammen med Griegakademiet til Fakultet for kunst, musikk og design (KMD). Både NTNU og UiT valgte å ta opp i seg en rekke tidligere høyskoler og utviklet en mer blandet profil av tradisjonelle universitetsdisipliner og -profesjoner og høyskoleprofesjoner.

Hittil er det vanskelig å finne dokumentasjon på at reformen har vært vellykket. En stor nasjonal spørreundersøkelse⁹ ble gjennomført i 2021 blant vitenskapelig ansatte ved 21 institusjoner, inkludert seks institusjoner som ble etablert som følge av reformen mellom 2016 og 2017. Analysen tyder på at vitenskapelig ansatte ikke opplever særlig endring i akademiske praksiser knyttet til målene med reformen. Tendensen er videre at vitenskapelig ansatte ved fusjonerte institusjoner er mindre fornøyd med organisasjonsmessige forhold. De tradisjonelle norske forskningsuniversitetene som i mange sammenhenger forkortes til BOTT, har tross utviklingen ved NTNU og UiT, likevel flere fellestrekk enn de andre universitetene. Samtidig står UiO og UiB i en særstilling etter reformene på 2000-tallet som de eneste norske som framstår som internasjonale, forskningsintensive universiteter i hele bredden av sin faglige virksomhet¹⁰.

Med Kvalitetsmeldingen¹¹ rettet regjeringen blikket mot utdanningsvirksomheten ved universiteter og høyskoler, der ansattes rolle som underviser ble løftet og delvis kritisert. Det ble konkludert med at kvaliteten i norsk høyere utdanning gjennomgående er god, og at det beste nasjonalt kan måle seg med det beste som finnes internasjonalt. Samtidig ble det erkjent at studienes relevans og kvalitet er varierende i Norge. «Utdanningskvalitet blir til i møtet mellom studenter og undervisere, mellom undervisere, og studentene imellom. Skal utdanningskvaliteten løftes, er det nettopp her det er behov for endring», var en hovedkonklusjon.

En ny stortingsmelding om økt [arbeidslivsrelevans](#) i høyere utdanning fra våren 2021¹² legger opp til at flere studenter i høyere utdanning får en tydeligere tilknytning til arbeidslivet allerede i løpet av studiene. Ambisjonene skal nås gjennom bedre og mer gjensidig samarbeid mellom universiteter og arbeidsliv om studentenes læring i møte med samfunnets kunnskapsbehov. Det legges vekt på å styrke kvaliteten på praksis i utdanningene.

UiB har lagt mye arbeid i å gi studentene studietilbud som samsvarer med ambisjonen i de ulike utdanningsreformene, men har i ulike sammenhenger argumentert for at utdanningspolitikken i større grad burde anerkjenne verdien av forskningsbasert utdanning, og erkjenne at kunnskap, kritisk refleksjon og personlig utvikling er viktige kvalitetskriterier for en god universitetsutdanning. UiBs perspektiv er at det bør være en bred definisjon av arbeidslivsrelevans.

8 Stortingsmelding 18 (2014-2015) «Konsentrasjon for kvalitet – Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren»

9 [NIFUs nettside om strukturreformen](#)

10 Tilstandsrapporten for høyere utdanning og forskning 2022

11 Meld. St. 16 (2016–2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning

12 Meld. St. 16 (2020–2021) Utdanning for omstilling – Økt arbeidsrelevans i høyere utdanning

3.2 Fortsatt store forskjeller mellom lærestedene

På tross av at mange av reformene i norsk kunnskapssektor i noen grad har virket ensrettede på institusjonslandskapet, har mangfold og arbeidsdeling vært sentrale tema i norsk høyere utdanningspolitikk de siste tjue årene. Gjennomgangen av de politiske dokumentene i samme periode¹³ viser imidlertid at visjonene om mangfold og arbeidsdeling i begrenset grad er operasjonalisert.

Et hovedfunn i Tilstandsrapporten for høyere utdanning og forskning 2022, som har mangfold og arbeidsdeling som hovedtema er at institusjonslandskapet tross i store endringer fortsatt er preget av den opprinnelige todelingen mellom universiteter og høyskoler. Selv om de nye universitetene og høyskolene med universitetsambisjoner har mer omfattende forskningsaktivitet enn tidligere og har fått både politisk og økonomisk drahjelp det siste tiåret til å løfte forskningsaktiviteten, er differensieringen i sektoren betydelig når det gjelder forskning. Institusjonene som har endret status fra statlig høyskole til universitet etter Kvalitetsreformen, har mer til felles med andre høyskoler enn med de opprinnelige universitetene¹⁴.

Tilstandsrapporten grupperer institusjonene i tre atskilte klynger. Klynge 1 består av tre store, forskningstunge institusjoner; UiO, UiB og NTNU. Disse skårer høyt på samtlige forskningsvariabler i modellen. Klyngen skårer også relativt høyt på utdanningsvariablene, men har en lavere profil langs variabler knyttet til samfunnskontakt. Bare UiO og UiB gjenstår i dag som opprinnelig disiplinorienterte breddeuniversiteter, er en hovedkonklusjon i rappor-

ten. Breddeuniversiteter som fusjonerte med høyskoler, er preget av både breddeuniversitetets og den opprinnelige høyskolens orientering. Høyskoler som har blitt eller sikter mot å bli universiteter, har utvidet mer enn endret sin strategiske orientering. Figuren under viser klynger i UH-sektoren basert på institusjonsvise verdier innen forskning, samfunnskontakt og utdanning¹⁵.

De tre institusjonene NTNU, UiB og UiO står for en stor andel av den samlede forskningen i sektoren. De statlige høyskolene og institusjonene som har endret akkreditering fra høyskole til universitet, kommer langt lavere ut på variabler som omfatter forskning. NMBU og UiO har den høyeste tildelingen fra Forskningsrådet per faglige årsverk, med henholdsvis 279 000 og 275 000 kroner. Deretter følger NTNU og UiB med 247 000 og 208 000 kroner. Disse fire institusjonene mottar til sammen nærmere 80 prosent av Forskningsrådets bevilgninger til de statlige UH-institusjonene. Tar vi med UiT i et slik regnestykke, mottar disse fem om lag 85 prosent av bevilgningen i 2021.

Når det gjelder tildeling fra EU per faglig årsverk er det UiO og UiB som ligger klart høyest med henholdsvis 65 000 og 63 000. Deretter følger NMBU med 50 000 og NTNU med 44 000. UiO er klart størst når det gjelder ERC, med UiB som en klar nummer to. UiO har 44 prosent av de koordinerte prosjektene og UiB har 21 prosent. Resten av prosjektene er fordelt på 16 institusjoner. Samlet har de fire gamle breddeuniversitetene, UiO, UiB, NTNU og UiT 82 prosent.

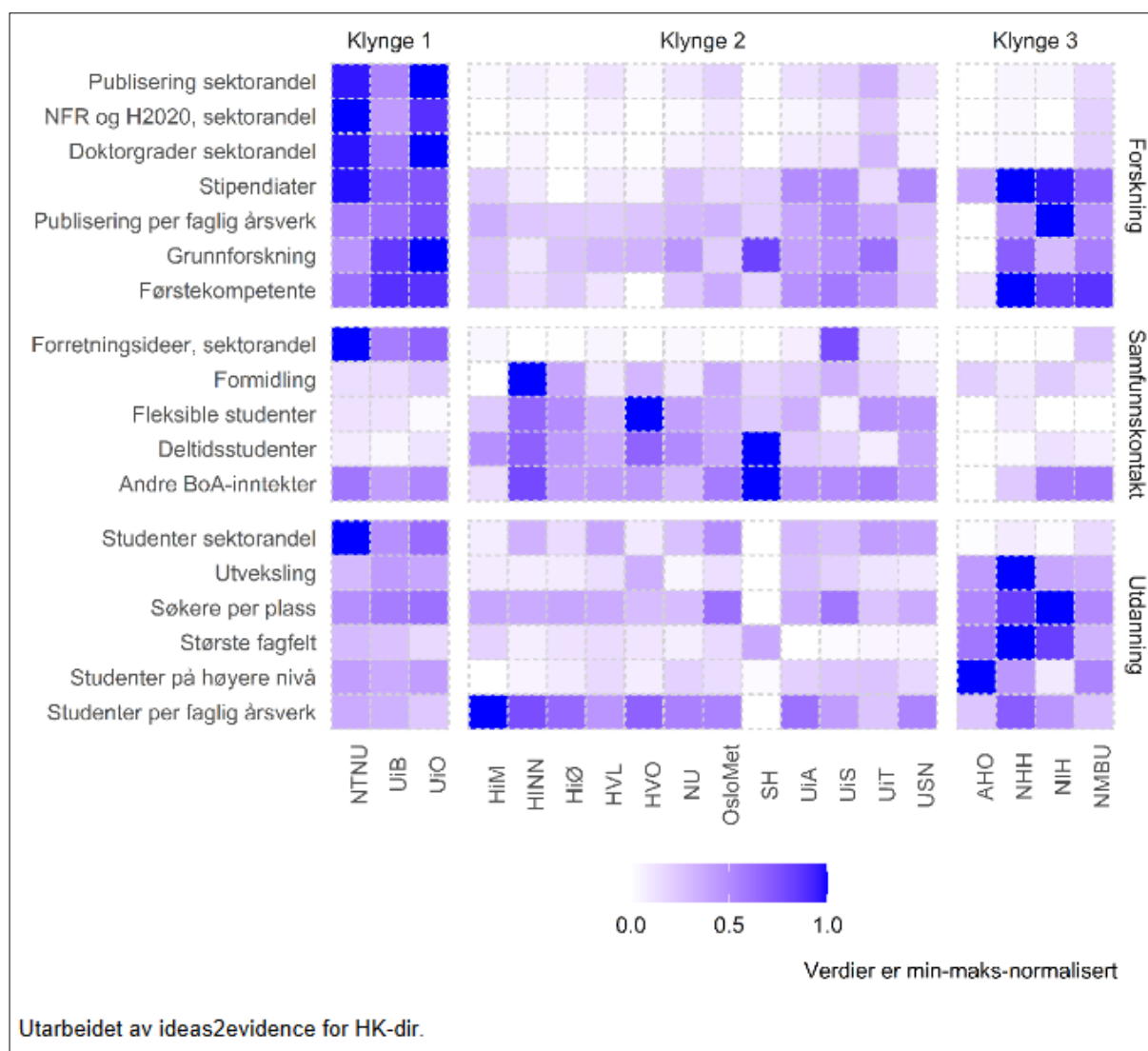
Norske myndigheter legger i økende grad vekt på at landet består av regioner med ulike fortrinn og ulik næringsstruktur, og at det derfor er

13 [Tilstandsrapporten for høyere utdanning 2022](#)

14 [Tilstandsrapporten for høyere utdanning 2022](#)

15 [Tilstandsrapporten for høyere utdanning 2022](#)

Klynger i UH-sektoren

nødvendig med institusjoner som klarer å ivareta regionenes behov og bidra til videre utvikling av egen landsdel. For UiB har det vært viktig at det «regionale perspektivet» ikke må svekke profilen som et bredt, forskningsuniversitet som har internasjonal høy kvalitet som rettesnor, både regionalt og nasjonalt. UiB har nasjonal tyngde og Bergen og Vestlandet har flere institusjoner som samlet dekker regionens behov.

I gjennomgang av norske læresteders institusjonsstrategier sektorens konkluderer Tilstandsrapporten med at de reflekterer viktige og systematiske forskjeller mellom institusjonene, på tross av at institusjonslandskapet nå er mindre differensiert når det gjelder institusjonstyper¹⁶. Breddeuniversitetene ambisjoner om nasjonal og regional virksomhet, men det lokale og regionale er likevel mindre fremtredende i strategiene til enn hos høyskoler og de nye universi-

16 <https://hkdir.no/rapportar/tilstandsrapport-for-hoeyere-utdanning-2022>

tetene. De nye universitetene, som alle har en utdanningsportefølje preget av profesjonsutdanninger, vektlegger den regionale tilknytningen klart sterkere enn de opprinnelige breddeuniversitetene i strategiene sine.

UiB har kontinuerlig en utfordring i å bygge oppslutning i den nære omverden, men også nasjonalt omkring de samfunnsmessige betydningene av å ha internasjonale, forskningsuniversiteter, og hva som må til av autonomi og finansiell støtte for å operere i en internasjonal, akademisk kontekst. Med tanke på at nasjonal verdiskaping skjer i en globalisert verden er det viktig for UiB å få tydeliggjort at Norge også må satse på forskningsintensive universiteter, og som har sterke bånd til universiteter i hele verden.

3.3 Styringspolitikken, ny lov og nytt finansieringsutvalg

Stortingsmeldingen om [styringspolitikk](#) for statlige universiteter og høyskoler¹⁷ ble lagt frem våren 2021 og kan på tolkes som et forsøk på justering av kursen mot en ensretting av institusjonslandskapet i Norge. Målet var å styre mer i det store og mindre i det små, med forenkling av styringsvirkemidlene. Et annet hovedbudskap i styringsmeldingen er mer differensiert styring for å bidra til mer mangfold i sektoren. Utviklingsavtalene skal bli det sentrale virkemidlet for å skape større arbeidsdeling i sektoren. UiB argumenterte i sitt innspill til meldingen for at en viktig forutsetning for å kunne fylle bredden i samfunnsoppdraget for institusjonene i UH-sektoren er å legge til rette for et mangfold. Det nødvendige mangfoldet må understøttes av en styringsstruktur og av finansieringsmekanismer som er skapt i erkjennelse av at samfunnsbehovet dekkes av institusjonene samlet,

og ikke av at hver enkelt institusjon skal romme det hele. Alle kan ikke være gode på alt, og alle bør ikke fylle de samme rollene. Dette kravet til mangfold må også reflekteres tydelig i styrings-systemet.

Som en del av oppfølgingen av styringsmeldingen ble [Hatlen-utvalget](#)¹⁸ oppnevnt høsten 2021 for å foreslå hvordan finansieringen av universiteter og høyskoler bedre kan støtte politiske mål, ivareta sektoransvaret og sikre bedre ressursutnyttelse. Utvalget leverte sin innstilling i mars 2022 med flere forslag som kan få store konsekvenser for UiB. Utvalget vil forenkle indikatorsystemet betydelig ved å gå fra åtte til to-fire finansieringskategorier for utdanningen. De ønsker kun å beholde indikatorer for studiepoeng og avlagte doktorgrader, og vil fjerne indikatorene for forskning. Det foreslås også at det bør følge finansiering med utviklingsavtalene.

UiB har vært opptatt av at arbeidet måtte ivareta forsknings-Norge sitt behov, og har stilt spørsmål ved om forslaget til ny modell er for ubalansert i vektingen mellom utdanning og forskning, og dermed står i fare for å kunne svekke mangfoldet i sektoren og gi grunnlag for mer politisk styring enn ønskelig. En modell uten indikatorer for forskning vil ikke påføre UiB økonomisk tap på kort sikt, men kan svekke oppmerksomheten på politisk nivå og dermed rammevilkårene. Forslaget om å redusere antallet finansieringskategorier for ulike utdanninger kan få store økonomiske konsekvenser. UiB er heller ikke tilhenger av utviklingsavtaler som gir økonomiske bindinger og mener det først og fremst vil gi ett sett av nye indikatorer og bryter med regjeringens intensjoner om å innføre en tillitsreform i offentlig sektor.

17 Meld. St. 19 (2020–2021) Styring av statlige universiteter og høyskoler

18 Finansiering av universiteter og høyskoler Rapport til Kunnskapsdepartementet 17. mars 2022 fra et utvalg nedsatt 9. september 2021

Utvalget foreslår ikke å omfordele rammebevilgningen mellom institusjonene, men at det over tid legges til rette for en ytterligere styrking av flere forskningsmiljøer med en profil som ikke favoriserer UiB: *«over tid legges til rette for en ytterligere styrking av flere forskningsmiljøer, for slik å sikre god tilgang til forskningsbasert utdanning av høy kvalitet i hele landet og gi større deler av arbeidslivet bedre tilgang til kunnskapsmiljøer. Utvalget mener det er særlig aktuelt å styrke forskningen innenfor de viktige profesjonsutdanningene for velferdsstaten samt forskning som bidrar til en god utvikling av arbeids og næringsliv over hele landet»*. For UiB er bekymringen at tøffere økonomiske tider for sektoren gjør at en slik prioritering betyr ytterligere oppbygging av forskning- og utdanningskapasiteten utenfor de store utdanningsbyene. De siste tiårenes satsing på nye universitetsmodeller har gått på økonomisk bekostning av universiteter som UiB, bidratt til å svekke oppbyggingen av sterke forskningsmiljøer og dermed norsk deltakelse i det internasjonale forskningsfellesskapet.

3.4 Langtidsplanene for høyere utdanning og forskning

I 2014 kom den første Langtidsplanen (LTP) for forskning og høyere utdanning.¹⁹ Formålet med planen var å skape større forutsigbarhet og langsiktighet i prioriteringer og bevilgninger til sektoren. Planen inneholdt tverrgående og overordnede mål, seks langsiktige, delvis tematiske prioriteringer og konkrete opptrappinger for de kommende fireårsperiodene. De overordnede målene har ligget fast: styrket konkurransekraft og innovasjonsevne, møte de store samfunnsutfordringene og utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet, men også utdanning.

De siste årenes arbeid med revidering av LTP har satt i gang en debatt om å innføre såkalte missions eller samfunnsoppdrag noe som gir innovasjonspolitikken enda større plass i norsk kunnskapspolitik. Samfunnsoppdrag eller missions åpner for oppfølging på langt flere områder enn FoU og utdanning i langtidsplanene og går inn i debatten om hvordan forstå innovasjon og hvor stor grad det går an å styre mot nyskaping. UiB har i sine innspill vært reserverte i spørsmålet om å innføre missions, blant annet fordi det bryter med prinsipper om næringsnøytralitet og forståelsen av hvordan universitetenes kunnskap blir forvaltet og utviklet.

Ny revidert LTP skal legges frem i oktober 2022. UiB mener at Langtidsplanen bør speile behovet for mangfold i sektoren og gi bedre rom og prioriteringer for universiteter med breie, komplekse samfunnsoppdrag. Grunnforskningen bør i større grad prioriteres på virkemiddelsiden, samtidig som planen i mye større grad bør ta innover seg betydningen av forskningsbasert utdanning. UiB kritiserer også planen for å ha et for snevert syn på kunnskap der de kultur- og samfunnsbaserte perspektivene og fagene får for liten plass.

UiB foreslår følgende prioriteringer i kommende langtidsplan:

1. Grunnforskning
2. Hav og kyst
3. Klima, miljø og fornybar energi
4. Helse og velferd
5. Digitalisering og informasjonssamfunnet
6. Demokrati, rettstat og inkluderende samfunn

¹⁹ Meld. St. 7 (2014–2015) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024*

4 BEFOLKNINGSFRAMSKRIVINGER OG BEHOVET FOR KOMPETANSE

I 1969 var det vel 27 000 studenter ved norske universiteter og høyskoler. I 2022 var tallet steget til nesten 330 000²⁰. Høyere utdanning er et massefenomen, men fallende fruktbarhet vil på lengre sikt gi lavere ungdomskull. Økende studietilbøyelighet og økt omfang av etter- og videreutdanning vil kunne trekke i motsatt retning når det gjelder antall studenter. SSBs framskrivning av studenttallet anslår en vekst på ti prosent mot 2060.

Nivået på fremtidig innvandring vil også kunne påvirke studenttallet. Ettersom den eksisterende innvandrerbefolkningen er relativt ung, vil innvandrere og etterkommere av innvandrere på sikt utgjøre en økende del av studentmassen. I 2018 var denne andelen tolv prosent, mens den ifølge SSBs framskrivning av studenttallet vil være 25 prosent i 2060. Befolkningsveksten vil trolig fortsette å komme særlig i de store byene, mens folketallet vil kunne gå ytterligere tilbake i distriktene.

Studentpopulasjonen vil bli mer heterogen. Analyser peker på at studentene i økende grad studerer de fagområdene der utdanningsmyndighetene eller eksperter på arbeidsmarkedet mener behovene for kompetent arbeidskraft er størst²¹. På slutten av 1990-tallet var humaniora det største fagområdet målt i antall studenter. I 2018 var helse- og sosialfag det største fagom-

rådet, tett fulgt av økonomisk-administrative fag og matematisk-naturvitenskapelige og teknologiske fag.

Et annet usikkerhetsmoment er hvor stort omfanget av det som går under betegnelsen livslang læring og universitetenes rolle her. Kompetansereformen²² skulle sikre at arbeidstakere som trenger det får faglig påfyll, slik at de kan håndtere omstillinger bedre og stå lenger i arbeidslivet. Universiteter er utfordret til å sørge for landets etter- og videreutdanningstilbud (EVU). Et utvidet EVU-tilbud kan på sikt føre til at nye utdanningsgrupper, fra tretti år og til pensjonsalderen vil søke til høyere utdanning. Livslang læring handler ikke bare om arbeidsstyrkens behov for å oppgradere kompetansen sin. Flere i alle voksne aldergrupper vil mulig kunne benytte seg av høyere utdanningstilbud med selvutvikling som siktemål.

UiB har vært tydelig på at skal lærestedene kunne satse på EVU må tilbudene være forskningsbasert, følge institusjonenes profil og finansieres gjennom styrking av universitets rammer med tildelte studieplasser. UiB mener at gratisprinsippet i norsk utdanning må være retningsgivende.

4.1 Behovene for utdannede

Arbeidsmarkedssituasjonen i Norge er vurdert som best i Europa, med lav arbeidsledighet og høyt kvalifisert arbeidskraft²³. De aller fleste med høyere utdanning får gode og relevante jobber og har i stor grad et kompetansenivå som tilsvarer arbeidsgivernes²⁴ forventninger²⁵. Universitetsutdanningene spiller en vesentlig rolle

20 [SSBs utdanningsstatistikk](#)

21 NOU 2020: Ny lov om universiteter og høyskoler

22 Meld. St. Lære hele livet

23 Eurostat, 2021

24 Kompetansebehovsutvalget, Produktivitetskommisjonen og OECDs oversikter viser at det er stort samsvar mellom utdanningskapasitet og arbeidsmarkedets behov generelt i Norge.

25 Kunnskapsdepartementet, 2020

Studenter i universitets- høyskoleutdanning¹ etter ulike fagfelt 2000-2020 (Kilde: SSB)

	I alt			Andel kvinner 2020
	2000	2010	2020	
I alt	186 002	227 747	292 834	60
Humanistiske og estetiske fag	28 945	26 339	28 569	59,9
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	30 682	33 432	49 275	72,4
Samfunnsfag og juridiske fag	24 504	31 150	37 983	64,7
Økonomiske og administrative fag	26 584	42 000	57 872	53,7
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	36 173	37 712	50 757	34,2
Helse,- sosial- og idrettsfag	33 540	48 648	57 378	78,7
Primærnæringsfag	1 594	1 178	1 656	57
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	2 860	4 055	7 001	35,9
Annet ²				

¹ Studenter i universitets- og høyskoleutdanning i utlandet er ikke inkludert

² Består av uoppgitt og allmenne fag

Mer informasjon: <https://www.ssb.no/utuvh>

i utviklingen av ferdigheter som analyse, selvstendighet, samarbeidsevne og kritisk tenking. Analyser av fremtidig etterspørsel baseres på antakelser som er vanskelig å forutse; næringsutvikling, befolkningsutvikling, og endringer i sysselsettingen for ulike utdanningstyper. I de undersøkelsene som kartlegger arbeidslivets behov for arbeidskraft, understrekes universitetsutdannelsens

grunnleggende ferdigheter og den faglige spisskompetansen som en mastergrad gir. Samtidig pekes det for behov for flere med utdanning særlig innen ulike helsefag, IKT og noen ingeniørutdanninger.

Ser en på UiBs nære omland har innvandring på 2000-tallet sørget for høy befolkningsvekst i Vestland-fylke²⁶. I 2013 kom nærere 9000 innvandrere til fylket. De siste årene har innvandringen bremsset opp. Innenfor landegrensene er det flere som flytter fra enn til Vestland, men særlig i omlandskommunene til Bergen har det vært stor vekst ved positiv innvandring, innenlands flytting og fødselsoverskudd. De siste ti årene har det i tillegg i Bergens-området vært stor vekst i tallet på sysselsatte med høyere utdanning, særlig utdanning på master- og doktorgradsnivå²⁷. Frem til 2030 er det ventet en fortsatt økende etterspørsel etter arbeidskraft

²⁶ [SSB, utdanningsstatistikk](#)

²⁷ [Analyse Vestland fylkeskommune 2021](#)

som har høyskole- og universitetsnivå i de større byene, både på Vestlandet og i Norge for øvrig.

Ved universitetene kan det ta flere tiår å bygge opp fagmiljøer med forsknings- og utdanningskompetanse på et internasjonalt nivå. Samtidig varierer studentenes studiepreferanser og de økonomiske konjunktorene. UiB har et nasjonalt og langsiktig ansvar i å forvalte de klassiske disiplinbaserte universitetsutdanningene. En hovedutfordring er å balansere kortsiktige behov fra arbeidslivet mot langsiktige kunnskapsbehov, en god dimensjonering av utdanningstilbudet og rammer for stabile forskningsmiljøer. UiB har samtidig gode erfaringer med utviklingen av de nye studieprogrammene som har kommet til etter samarbeid med ulike næringer.

5 UiBs KJERNEVERDIER OG ORGANISASJON

UiB er Norges nest eldste universitet og ble etablert i dagens form i 1946 på grunnlag av eldre vitenskapelige institusjoner på universitetsnivå som kan føres tilbake til 1825 og etableringen av Bergens Museum. UiB er både en forsknings- og undervisningsinstitusjon, og omfatter de fleste klassiske universitetsdisiplinene. UiB har i tillegg blitt et bredere lærested med etableringen av Fakultetet for kunst, musikk og design (KMD) i 2017.

UiB har som kjerneverdi at institusjonen har en viktig rolle i å forme og utvikle Norge som forsknings- og utdanningsnasjon. Samtidig er universitetet en sentral kulturbærende samfunnsinstitusjon. Den lovfestede akademiske friheten skal brukes til å skape forskning og utdanning av høy internasjonal kvalitet, og bidra til kunnskapsutvikling og kompetanseoppbygging som er viktig og verdifull for samfunnet. Gjennom nysgjerrig søken, kritisk refleksjon og saklig dialog strekker forskere og studenter seg

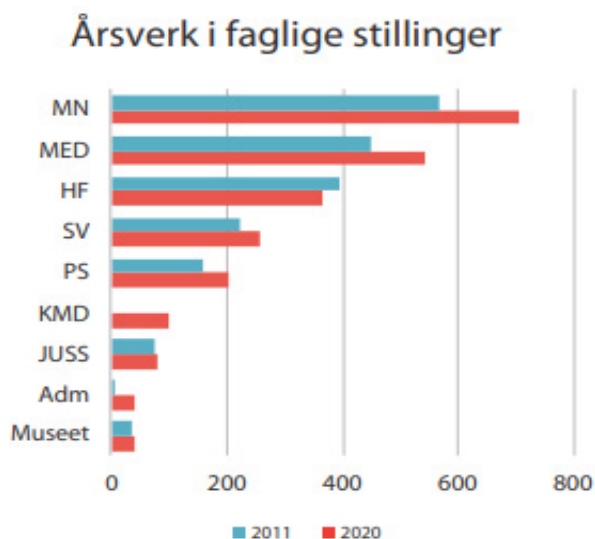
etter å nå innsikt, erkjennelse og akademisk dannelse.

Samtidig fornyer universitetet stadig sin faglige virksomhet i samspill med et samfunn i endring. Fornyelsen bygger på forskningsuniversitetets særlige kjennetegn, som er grunnforskning, forskerutdanning i alle fagmiljøene, utvikling av fag og disipliner over en stor faglig bredde og ikke minst et undervisningstilbud som er forskningsbasert. Den uavhengige og langsiktige forskningen og den forskningsbaserte utdanningen er vårt viktigste mandat.

Den faglige og institusjonelle autonomien sikres gjennom en organisering og ledelse som er forankret i fagmiljøene. Institusjonelle og finansielle rammevilkår tilpasses forskjellene mellom fagmiljøene, og de ulike fagmiljøene videreutvikles og fornyes ut fra sine egne kulturer og tradisjoner. Universitets styringssystem er i stor grad desentralisert, med egne styrever eller råd på fakultet og institutt, der lederne, styrene og rådene har litt ulike mandat, men i utgangspunktet stor autonomi. Universitetsdemokratiet står sterkt, med valgt rektor, faglig autonomi, sterke fagfellesskap og en organisasjonskultur der høringer og utvalgsarbeid er viktige faktorer i utviklingen av lærestedet.

UiB er det tredje største universitetet målt etter vitenskapelige ansatte. I 2021 utgjorde vitenskapelig tilsatte 2562 årsverk ved UiB. I perioden 2011–21 har antall årsverk ved UiB økt med 26 prosent totalt, og 25 prosent for undervisnings- og forskerstillinger og undervisningsstillinger. UiB hadde i 2021 over 4200 ansatte og snart 21 000 studenter.

I 2021 ble det avlagt 245 doktorgrader, og produsert over 3500 vitenskapelige artikler. Til sammen 159 studieprogram hadde opptak av studenter høsten 2021, fordelt på årsstudium, bachelor- og masterprogram samt profesjons-

UiB OG BÆREKRAFT

UiB har tatt en nasjonal førende rolle i arbeidet med bærekraft gjennom initiativ som den nasjonale bærekraftskonferansen ansvar for SDG 14 Liv under vann og etablering av en tverrfaglig master i bærekraft. UiB skal i enda større grad legge til rette for tverrfaglig samarbeid i forskning og utdannings-tilbud som adresserer bærekraftig utvikling. UiB har også etablert Klimanøytral UiB som en satsing på UiB som bærekraftig organisasjon og har mål om å være klimanøytral i 2030.

studium. Totalt ble det tilbudt undervisning i 2200 studieemner ved UiBs sju fakulteter. Universitetsmuseet i Bergen har 4,5 millioner gjenstander i sine natur- og kulturhistoriske samlinger og utgjør en viktig nasjonal og internasjonal forskingsinfrastruktur. UiB skiller seg fra andre universiteter ved at store deler av bygningsmassen er en integrert del av bysentrum.

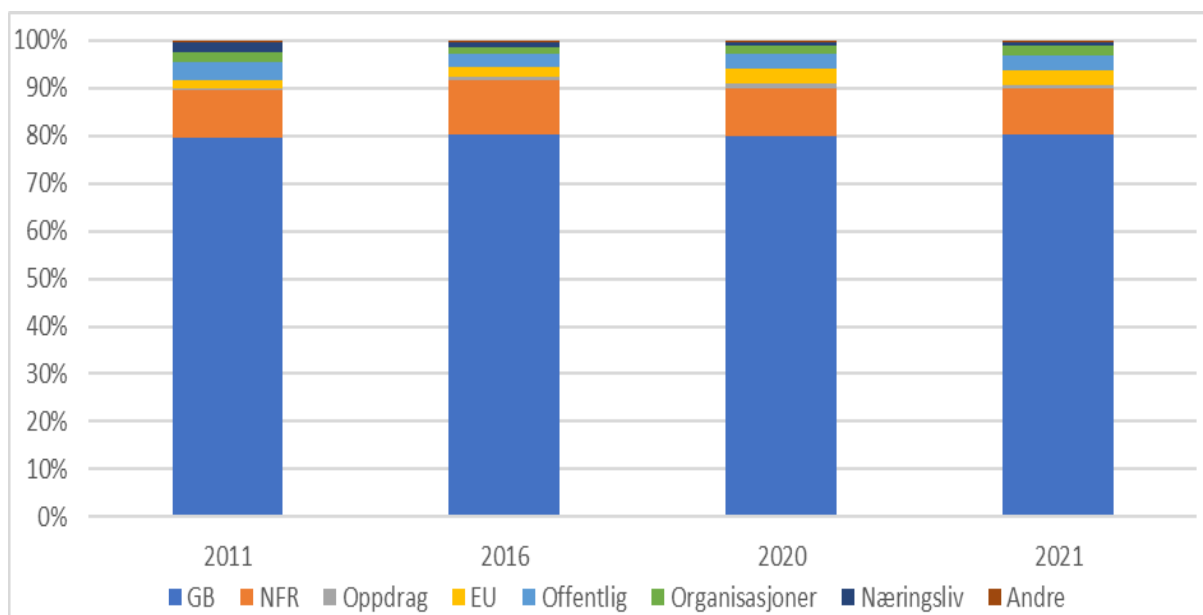
5.1 Ressurser

UiBs økonomi er i stor grad basert på finansiering fra Kunnskapsdepartementet (KD) og storparten av forskningen ved UiB finansieres gjennom grunnbevilgningen. En god universitetsøkonomi sikrer nødvendig infrastruktur og en stabil og forutsigbar ressursituasjon for å kunne videreutvikle høy internasjonal kvalitet over en stor faglig bredde.

Om lag 80 prosent av universitetets inntekter kommer fra grunnbevilgningen (GB), mens resterende 20 prosent kommer fra ulike bidrags- og oppdragsinntekter. I 2021 fikk UiB bevilget en ramme på vel fire milliarder kroner fra KD. I tillegg kommer bidrags- og oppdragsinntekter (BOA-inntekter) på en milliard, og andre inntekter på ca. 0,4 milliarder slik samlede inntekter var vel 5,4 milliarder kroner i 2021. Tabellen under viser budsjettvekst i grunnbevilgningen ved UiB i perioden 2011- 2021 basert på finansieringsmodellens komponenter.

Ved fremleggingen av statsbudsjetter og i perspektivmeldingene de senere årene er gjennomgangstemaet at det er sannsynlig at Norge må føre en strammere finanspolitikk. Regjeringens ABE-reform (avbyråkratisering og effektivisering) har gitt årlige budsjettkutt fra 0,5 til 0,8 prosent i budsjettet til hvert lærested hvert år siden 2014. Statsbudsjettet for 2022 ga en rekke negative følger for UiB, inkludert et pensjonskutt som ikke var budsjettneutralt. Når statsbudsjettet treffer UiB-økonomien negativt på flere områder er det positivt at UiB gjennomgående premieres med gode resultatinntekter på forskning og utdanning. I tillegg vokser UiBs tildeling som følge av inntekter fra tidligere tildelte studieplasser. Det knyttes stor spenning til hvordan regjeringen vil følge opp Hatlen-utvalgets anbefalinger.

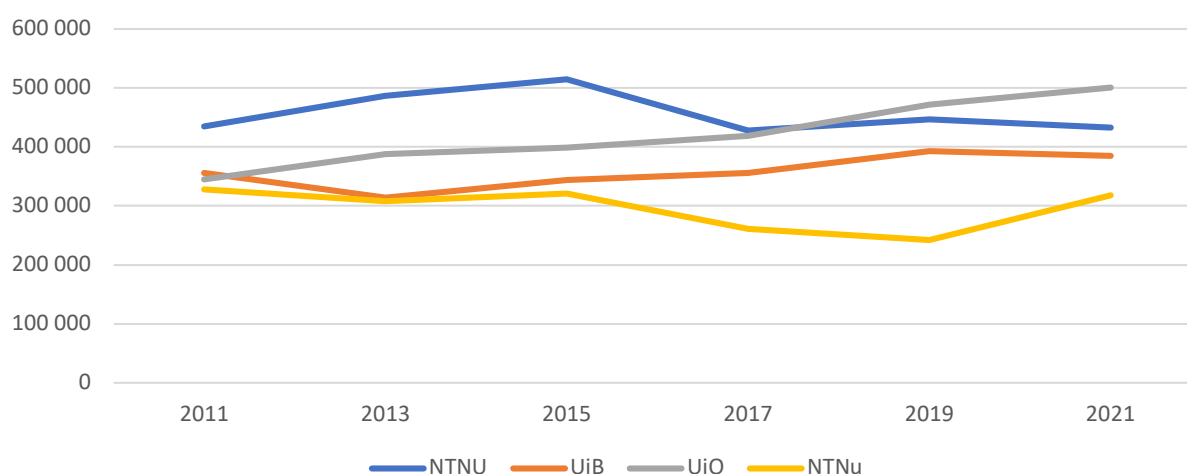
Universitetets inntekter etter finansieringskilde 2011– 2021 (Kilde: DBH)

Bevilgninger fra KD etter finansieringsmodellens komponenter 2011–2021 (Kilde: UiB regnskap)

UiB	2011	2016	2017	2021	Endring
Resultat utdanning	554 776	634 103	779 975	1 043 431	88%
Resultat forskning (RBO)	251 599	259 534	234 786	260 555	4%
Basis	1 848 800	2 105 340	2 372 441	2 639 411	43%
SUM	2 655 175	2 998 977	3 387 202	3 943 397	49%

BOA- inntekter per vitenskapelig stilling 2011 – 2021 (Kilde: DBH)

Å styrke den eksterntfinansierte virksomheten, samtidig som en bygger opp den solide forskningen som grunnfinansieringen gir rom

for, krever både vekst i UiBs økonomi for faglige prioriteringer. [BOA-inntekter](#) gir både driftsmidler for institusjonens egen forskning og

RBO-midler fra KD²⁸, men forutsetter også at institusjonen selv avsetter strategiske midler for å stimulere søknadsaktivitet og oppnå gevinst.

Totalt har det vært en økning i universitetets BOA-inntekter på 36 prosent i perioden 2011–2021. Dette er likevel betydelig lavere enn UiO, der veksten har vært på 74 prosent. BOA-veksten ved UiB er også lavere enn ved de andre BOTT-universitetene. De siste to årene har UiB hatt en nedgang i BOA-inntekter per årsverk. Det er særlig nedgang i forskningsrådsfinansiert virksomhet som slår inn. Det kan skyldes svakere prosjektinggang de senere år, men også svakere gjennomføring i prosjekt under pandemien. Særlig ser det ut til at andre universiteter henter betydelig større midler enn UiB fra direkte oppdrag eller bidrag fra offentlig sektor.

5.2 Likestilling, mangfold og rekruttering ved UiB

Det er menneskene i universitetssamfunnet som er den viktigste ressursen. Ved UiB er det en rotfestet kultur for å søke stadige kvalitetsforbedringer i fagmiljøene, i administrative enheter og i studiemiljøene. Samspillet mellom studenter og ansatte preges av respekt, kompetanse og ønske om å utvikle høy kvalitet. Nasjonal politikk, regelverk og strategier regulerer i stor grad rammene for likestilling, mangfold, arbeidsmiljø og HMS, med lokale regelverk og ambisjoner på de samme områdene. UiB har et sterkt rekrutteringsgrunnlag i alle stillingskategorier, men større utfordringer med å ivareta likestilling og mangfold.

Andel kvinner i dosent- og professorstillinger stiger jevnt ved alle de fire BOTT-universitetene. UiBs andel kvinner i denne kategorien har steget jevnt med om lag en prosent hvert år. Selv om drøyt halvparten av alle ansatte er kvinner

er det få av dem i toppstillingene og en stor andel administrativt ansatte. Andelen kvinner blant professorene er i 2021 på 32 prosent, mot 30 prosent i 2020. Kvinner utgjør 47 prosent blant førsteamanuensene, en økning på ett prosentpoeng fra 2020. Andel kvinner blant stipendiatene er 54 prosent, mens andel kvinner blant postdoktorene ligger på 47 prosent. Andel kvinner blant studentene er stabil på rundt 60 prosent. Innenfor de største profesjonsfagene er det fremdeles kvinnedominans, en tendens man finner ved alle universitetene.

UiB har stor internasjonal rekruttering blant de ansatte som kommer fra 93 ulike nasjoner. Tyskland, Sverige, Storbritannia og Frankrike er de landene som er høyest representert blant de ansatte etter Norge. Ansatte med utenlandsk statsborgerskap utgjør omtrent en tredjedel av alle ansatte ved UiB. Høyest andel innvandrere og etterkommere av innvandrere blant det faste, faglige personalet finner vi i 2018 ved UiB (29 prosent), fulgt av UiO (26 prosent) og NTNU (25 prosent)²⁹. I søkermassen til førsteamanuensis- og postdok-gruppen finner en den største andelen med utenlandske søkere, 58 og 81 prosent. Blant administrative ansatte har ca 13 prosent utenlandsk statsborgerskap. UiB har høyere andel søkere fra utlandet enn gjennomsnittet i sektoren, både når det gjelder professor, 70 prosent vs. 54 og førsteamanuenser 58 prosent vs. 38.

De siste årene har det vært en stor debatt om rekrutteringen til vitenskapelige stillinger ved norske læresteder, og hvor stor andel utenlandske ansatte institusjonen kan «tåle» før de går ut over formidling på norsk. Å rekruttere internasjonalt kan reise noen dilemmaer både med tanke på språkferdigheter, samfunnssikkerhet, og «systemkunnskap», og fagmiljøene må fin-

28 [Se skriv finansiering «Finansiering av universiteter og høyskoler» fra KD](#)

29 [Indikatorrapporten 2021](#)

Faste undervisnings- og forskerstillinger UiB og UiO 2011 – 2021 (Kilde: DBH)

		2011	2013	2015	2017	2019	2021	Endring
Professor	UiB	475	514	530	572	576	594	25 %
	UiO	804	823	825	832	828	846	5 %
Førsteamanuensis	UiB	301	287	284	279	319	321	7 %
	UiO	269	315	354	424	437	428	59 %
Forskere	UiB	9	10	15	36	99	149	1592 %
	UiO	63	75	61	69	171	251	300 %
Lektorer	UiB	45	43	33	42	54	58	30 %
	UiO	105	115	120	130	146	152	44 %
SUM	UiB	830	853	862	928	1 048	1 122	35 %
	UiO	1 241	1 328	1 359	1 455	1 582	1 677	35 %

ne den rette balansen mellom andel norske og internasjonale forskere. Ansatte må kunne norsk for å undervise, og har et godt tilbud om norskopplæring ved UiB.

UiB FRAM³⁰ dokumenterte flere forhold ved rekruttering- og karriereutvikling ved UiB. I undersøkelsen ble rammene for både rekruttering og karriereutvikling oppfattet å være svakere tilrettelagt enn andre rammer ved instituttens virksomhet. Selv om karriereutviklingen for yngre forskere ble vurdert som et område som er bedre ivarettatt enn rekrutteringen ved UiB, rangerte det som nummer tre på en skala av tema der våre vitenskapelig tilsett oppfatter behov for endring. Over halvparten oppfattet karriereutvikling som et område med endringsbehov.

Rekrutteringen til de vitenskapelige stillingene ved UiB varierer mellom fakultetene med hensyn til antall søkere og andel internasjonale søkere. En [undersøkelse](#)³¹ fra NIFU kan tyde på at UiO har en tydeligere politikk på å at de prioriterer førsteamanuenser når de rekrutterer til faste vitenskapelige stillinger. Tall fra DBH i perioden

2011- 2021 underbygger denne hypotesen. Sammenlignet med UiB har UiO en betydelig sterkere vekst i antall faste førsteamanuensisstillinger og lektorstillinger. UiB har på den annen side en betydelig sterkere vekst i antall faste professorstillinger som tabellen under viser. Den sammenligner stillingsutvikling ved UiB og UiO fra 2011-21 på professor-, førsteamanuensis- og lektorstillinger.

6 FORSKNINGEN

Den viktigste forutsetningen for vitenskapelig kvalitet ved UiB er satsing på grunnleggende forskning og stabile fagmiljøer over en stor bredde og med høy internasjonal kvalitet. Som et stort klassisk breddeuniversitet har UiB et viktig ansvar for det breie nasjonale utdannings- og kunnskapsoppdraget med et særlig ansvar for å ivareta en kunnskapsberedskap.

En særlig stor innsats legges i å rekruttere og holde på dyktige vitenskapelig ansatte, utvikle god forskningsledelse og bedre kjønnsbalan-

30 UiB gjennomførte i 2020-2021 et større prosjekt for å styrke rammene for forskningskvalitet ved universitetet, UiB FRAM. Spørreundersøkelsen gikk til alle vitenskapelig ansatte og en stor mengde personlige intervjuer.

31 [NIFU-rapport 2019:10 Attraktive akademiske karrierer](#)

sen. Samtidig prioriterer universitetet å tilrettelegge for tilstrekkelig forskningstid, for gode forskningsvilkår og – ressurser slik at forutsetningene for høy faglig kvalitet blir best mulig.

UiB har satset på å tilrettelegge for

- sterke fagdisipliner innen et bredt utvalg av fagområder.
- omfattende publisering i velrenommerte kanaler
- gjennomslag i nasjonale og internasjonale forskningsprogrammer som legger vekt på høy faglig kvalitet
- samarbeid internasjonalt om forskning og utdanning
- doktorgradsutdanning av høy internasjonal kvalitet

6.1 Kvalitet i forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid

Det finnes ikke noen entydige kriterier for hva høy kvalitet i forskning er. Fagmiljøenes vurdering er gjerne den viktigste kilden til kunnskap om hvilke fagmiljøer som holder høy kvalitet. Kvaliteten på forskning bedømmes i stor grad av fagfeller (peer review), både gjennom vurdering av prosjektsøknader og i form av publikasjoner.

Fagfellevurdering er en viktig del av den akademiske kulturen og det beste systemet vi har for å identifisere kvalitet og integritet i forskningen. Det systematiske kvalitetsarbeidet og delingen i fagfellesskapet foregår i fagmiljøene, både innenfor universitetet og utenfor i faglige nettverk. Dette videreføres gjennom forskningsprosessen og fagfellevurderinger i forkant av publisering, og ikke minst i form av siteringer og faglige debatter i etterkant av publisering.

UiB FRAM-rapporten tegner et bilde av at UiB som er sterkt integrert i det internasjonalt forankrede akademiske feltet, ansatte med store ambisjoner, sterke fagtradisjoner med høy

KUNSTNERISK UTVIKLINGSARBEID

Kunstnerisk utviklingsarbeid er en viktig del av UiBs virksomhet, og er i Universitets- og høyskolelovens §1-3 sidestilt med forskning. Det omfatter mange fag og disipliner som f.eks. visuell kunst, film, scenekunst (dans, opera, teater), utøvende og skapende musikk, design og til dels arkitektur og landskapsarkitektur. Offentliggjøring av kunstnerisk utviklingsarbeid har i disse fagene særegne tradisjoner. Offentliggjøring kan være en førstegangsframføring/-visning på en offentlig arena eller på digitale medier.

kvalitetsbevissthet, internasjonale fagfellesskap og betydelige tradisjoner for kritisk tenking og forskningsfrihet. Et hovedinntrykk er at de vitenskapelig ansatte ved UiB opplever å ha gode rammebetingelser for forskning. Det handler om akademisk frihet, ambisjonskultur, og at forskningskvalitet er høyt på agendaen. FRAM peker på at velfungerende fagfellesskap er betydningsfullt for kvaliteten i fagmiljøet. Det samme gjelder rekruttering og karrierebygging, og arbeid med arbeidsmiljø, organisering og medvirkning.

UiB FRAM viste også en sterk sammenheng mellom forskningsfrihet og kollegialitet med hvordan fagmiljøene skårer på tradisjonelle kvalitetsmål som publisering og prosjekttilfang. Det er forskjeller i opplevde rammevilkår mellom fakultetene, ulike grupper av ansatte, og institutter med ulik grad av publisering og eksternfinansiering. Den tydeligste tilbakemelding-

gen er utfordringer med sammenhengende tid til forskning. De tre områdene der de ansattes vurderinger av rammebetingelser varierer mest mellom fakultetene, er forskningsbasert utdanning, forskningstid, og søknadskapasitet. Samtidig påpekes det at tilgang til moderne og relevant forskningsinfrastruktur er avgjørende.

Utredningen ble styrebehandlet i 2021, og er fulgt opp med tiltak rettet mot fakultetene for å bedre sammenhengende tid til forskning, og for å stimulere fakultetene til å gjøre egne prioriteringer.

6.2 Vitenskapelig publisering

Oversikter over publisering ved UiB gir et godt innblikk i bredden av fag og disipliner ved institusjonen. Vitenskapelig publisering betyr at forskningsresultater blir kvalitetsvurdert av fagfeller, og gir faglig anerkjennelse og grunnlag for spredning av ny kunnskap.

Data til den norske [publiseringsindikatoren](#) er samlet inn siden 2005³². Publikasjoner rangeres:

Nivå 2: Ledende tidsskrifter som utgir omtrent 20% av publikasjonene.

Nivå 1: Alle andre tidsskrifter som inngår i målesystemet.

Over tid har forholdet mellom de største institusjonene vært svært stabil. Av universitetene er det UiO som publiserer mest per ansatt, med UiB som nummer to, jevnt over 10-20 prosent under nivået til UiO

Figuren³³ under viser publisering ved UiO og UiB etter kvalitetsnivå og andel internasjonal publisering. Kulestørrelse indikerer publiseringsvo-

lum (forfatterandeler) per årsverk i vitenskapelig stilling. UiO har en høyere andel nivå 2-publikasjoner enn UiB i alle andre fagområder utenom matematikk og naturvitenskap. UiO ser ut til å ha større publikasjonsvolum per årsverk enn UiB i alle faggrupper, med den største forskjellen innen humaniora og samfunnsvitenskap. UiB har høyere andel internasjonal sampublisering enn UiO innen alle faggrupper.

Stillingsgruppene ved universitetet bidrar ulikt i den vitenskapelige publiseringen. I tråd med forventningene er det de mest erfarne forskergruppene – professorene – som publiserer klart mest, mens postdoktor, førsteamanuensis og forskerstillinger bidrar i om lag like stor grad.

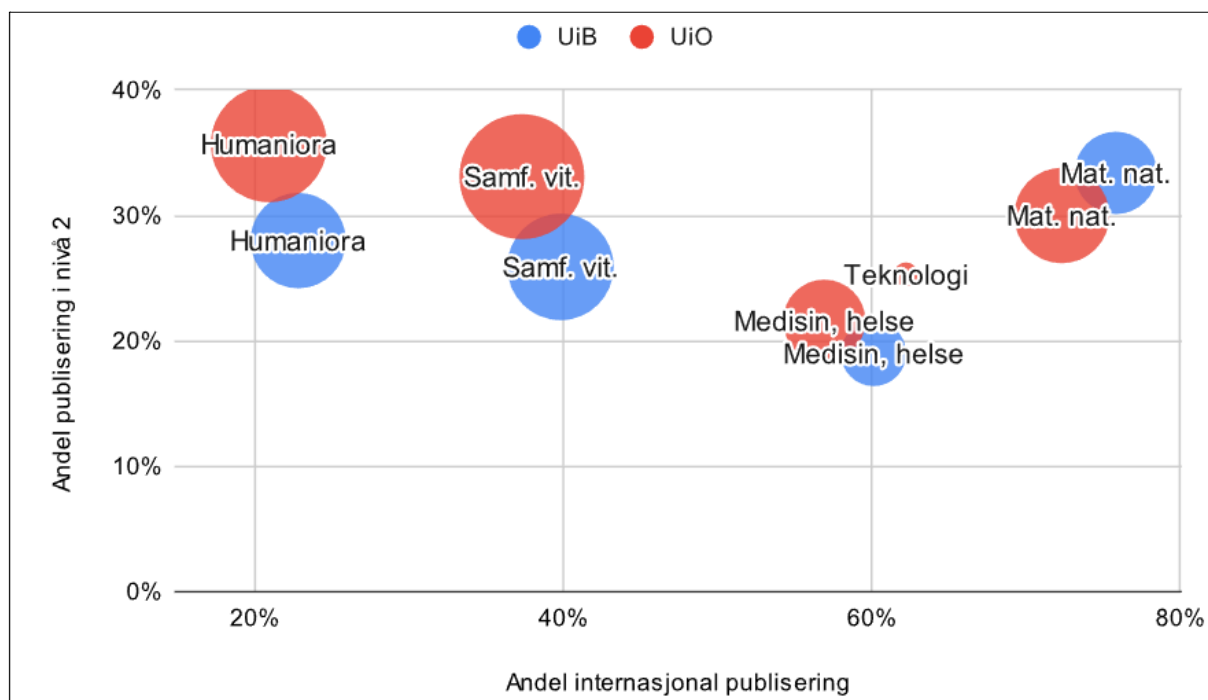
Selv om publiserings- og siteringsanalyser i økende grad blir benyttet i forbindelse med evaluering av forskning, kan slike indikatorer ikke erstatte en evaluering foretatt av fagfeller.

[Tilstandsrapporten](#) samler tall for universitets- og høyskolesektoren for det foregående året, og peker på trender over tid. Rapporten viser at UiB jevnt over ligger høyt på siteringsmål internasjonalt. Figur under er fra Leiden-rankingen og illustrer poenget fra Tilstandsrapporten med internasjonal sammenligning fra flere universiteter nasjonalt og internasjonalt. Den viser beregninger av andel publikasjoner blant de topp 10 prosent mest siterte i verden. I 2021 er UiB på et nivå like under UiO, med Karolinska instituttet og Københavns universitet på de øverste plassene i Norden.

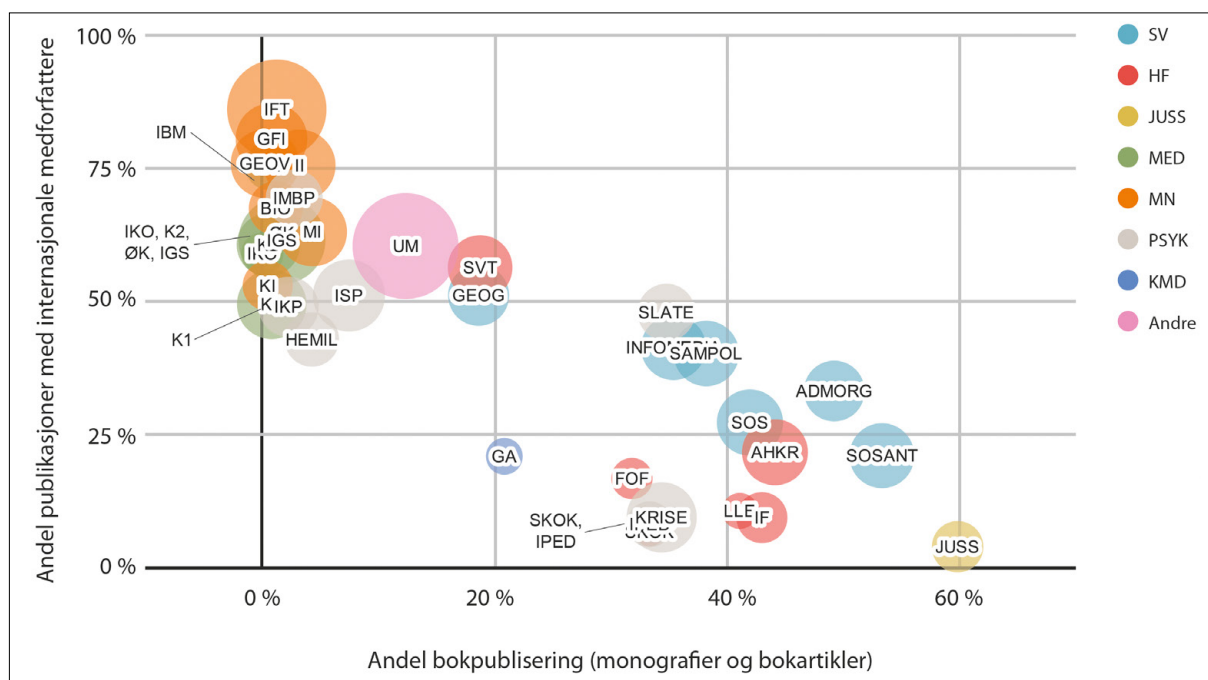
32 Det er [UHR-Publisering](#), i samråd med de nasjonale fagorganene og tilsvarende fagorganer i Universitets- og høyskolerådet (UHR), som bestemmer hvilke kanaler som skal være på nivå 2. Men hver enkelt forsker kan foreslå kanaler på nivå 1 som kandidater til nivå 2 til sine fagorgan

33 Dette er aggregerte tall for 2018-2020, med DBH som kilde.

Andel internasjonal publisering og publisering på nivå 2 (Kilde UiB)

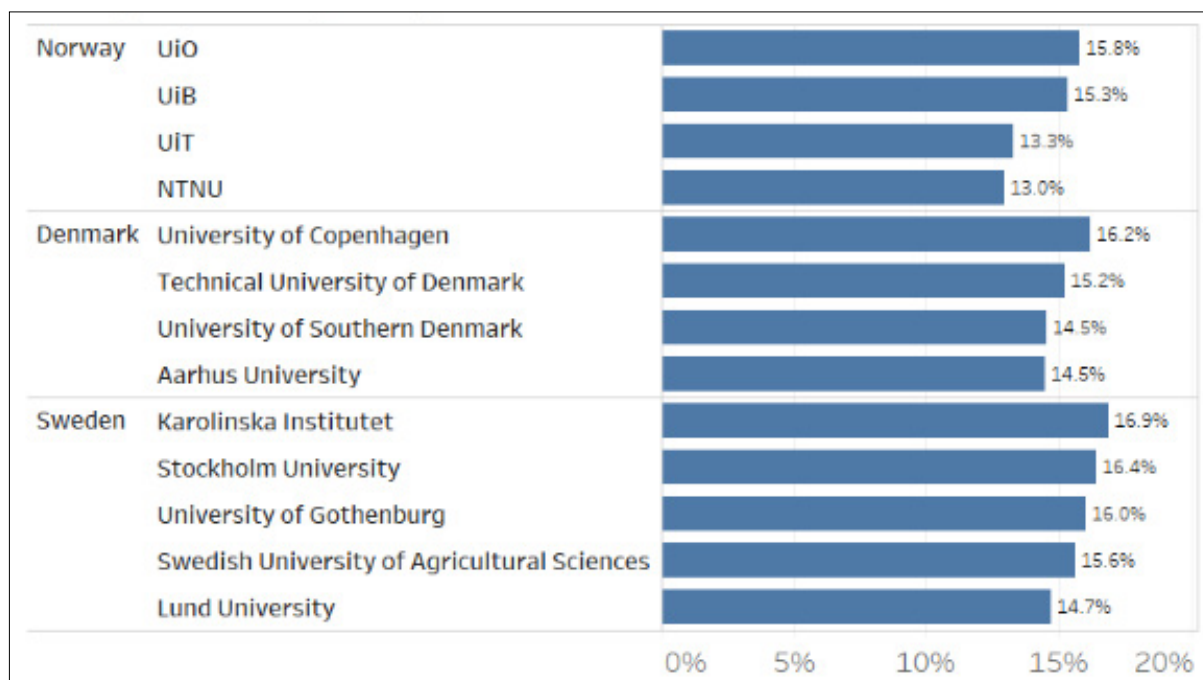
Publiseringsmønstre, UiB (Figuren under er hentet fra UiB FRAM)

ULIKT KUNNSKAPSGRUNNLAG

Ulike fag har svært ulik dekningsgrad i de internasjonale databasene. Generelt er naturvitenskapelig og medisinsk forskning best dekket. I samfunnsvitenskap, juss og humaniora er publisering i bøker av større betydning, og denne publiseringsformen er dårlig dekket av databasene. I tillegg er norskspråklig publisering viktig i disse fagområdene, og slik publisering er som hovedregel ikke dekket av databasene. Et eksempel er Web of Science som dekker 82% av publikasjonene innenfor medisin og helsefag, men kun 15% av aktivitetene innenfor Humaniora. Dette er gjort at bruk av siteringsindekser særlig usikker for disse fagene.

Andel 10% mest siterte publikasjoner i verden 2011–2019 (Kilde: Leiden University)

6.3 Internasjonale rangeringer

Akademiske rangeringer slik vi kjenner dem i dag ble først etablert i USA på 1980-tallet av U.S. News and World Report som en guide til studenter som ønsket enkelt sammenlignbare data om kvaliteten ved amerikanske høyere lære-

steder. Globale universitetsrankinger ble første gang lansert i 2003 gjennom Shanghai-rankingen (ARWU). De fanget tidsånden med økende globalisering, konkurranse og kamp om prestisje, talenter og økt politisk ytelse, kvalitet og relevans forklares det i, «Research Handbook on

University Rankings»³⁴. Suksessen med rangeringer ligger i måten de viser internasjonal sammenlignbarhet mellom iboende mangfoldige og ulike systemer og institusjoner. Det globale høyere utdanningssystemet er preget av asymmetrisk utveksling og samarbeid, samt av konflikt og konkurranse i og mellom land. Boken viser til den vanligste kritikken av rangeringene handler om metodikk og valg av indikatorer. Det økende antallet rangeringer og nye publikum har fremskyndet etableringen av store databaser, men forteller oss ikke mye om oppdragene og resultatene av høyere utdanning.

Rangeringene benytter ulike indikatorer for å forsøke å måle kvalitet innenfor universitetenes kjerneområder forskning, utdanning og innovasjon. US News, Times og QS baseres på data og beregninger gitt av store analysebyråer som for eksempel Thomson Reuters. De legger stor vekt på omdømme og rangeringene kritiseres for å benytte undersøkelser som favoriserer institusjoner som allerede er kjente og store over andre institusjoner, uavhengig av deres faglige kvalitet.

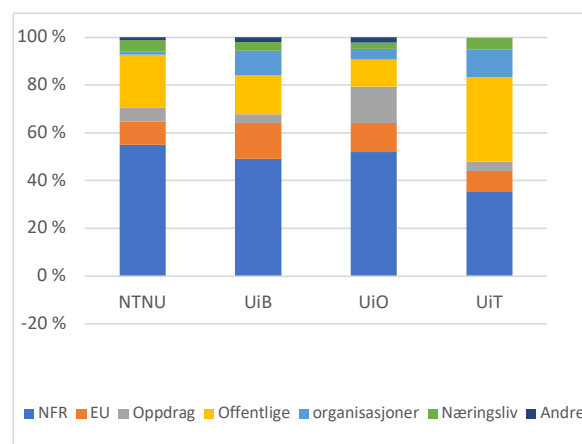
Times, US News og QS har gjennom flere år rangert UiB som det mest siterte universitetet i Norge, i 2021 med en skår på 92 av 100 poeng i Times. UiB havner oftest like innenfor eller like over på topp 200 listene av de mange tusen universitetene i verden (25 000) som blir vurdert. Unntaket er Shanghai-rangeringen som legger stor vekt på nobelpriser, størrelsen på institusjonen og er mer orientert mot teknologi og naturvitenskap.

6.4 Forskningsrådet og EUs ramme-program

UiBs forskning skal holde høy internasjonal kvalitet noe som også vises både i ambisjoner og evne til å oppnå ekstern finansiering. Universitetet må på den ene siden tilpasse seg eksterne krav, rammer og tilbud, og på den andre siden fornye fagprofilen ut fra egenart og fortrinn. En like viktig utfordring for universitetet er å bidra aktivt til å definere nasjonale og internasjonale forskningssatsninger og – programmer.

Å oppnå frie midler fra ERC, [FRIPRO](#) i Forskningsrådet og SFF indikerer at fagmiljøene driver grunnleggende forskning på høyt internasjonalt nivå, og bidrar til å styrke og utvikle bredden av fagmiljøer ytterligere. Forskningsrådet er den klart største bidragsyteren, og står for nærmere halvparten av UiBs eksterne finansiering. Inntektene fra Forskningsrådet toppet seg i 2019, men har gått noe ned de siste to årene. Inntekter fra EU har hatt en jevn vekst over 10 år, og utgjør ca. 13 prosent av BOA- aktiviteten. Andre kilder som framgår i departementets økonomistatistikk omfatter inntekter fra næringsliv, offentlig sektor, organisasjoner og andre, som bidrags- eller oppdragsmidler.

Bidrags- og oppdragsinntekter (BOA) etter finansieringskilde (Kilde:DBH)

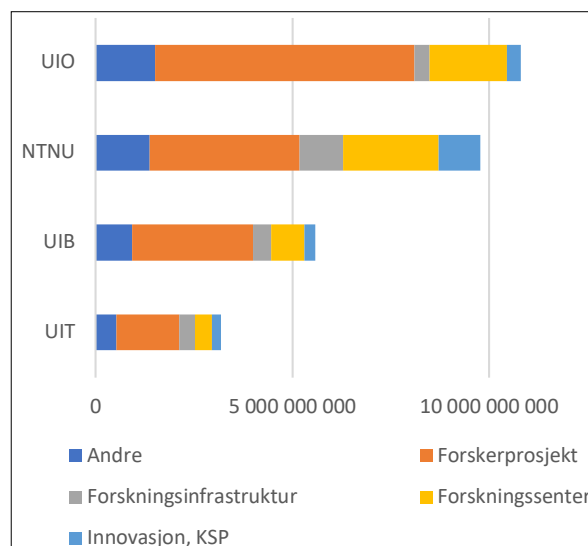
34 Edward Elgar: Redigert av Ellen Hazelkorn, professor emerita ved Technological University Dublin, Irland, og redaktør for Policy Reviews in Higher Education og Georgiana Mihut, universitetslektor ved Institutt for utdanningsstudier, University of Warwick, Storbritannia.

En sammenligning av de største universitetene viser samtidig forskjeller i finansieringskilder. UiO er det eneste universitetet som har en betydelig portefølje innen oppdragsfinansiert virksomhet. Det klart største volumet er knyttet til oppdrag fra departementer og direktorat. UiB har størst andel av BOA-inntektene knyttet til EU-finansiert virksomhet. Av midler utenfor Forskningsrådet og EU, er det spesielt inntekter fra organisasjoner hvor UiB henter relativt mer midler enn de andre universitetene. En betydelig del av dette er midler fra Trond Mohn-stiftelsen, særlig gjennom ordningen med starting grants, men også bidrag fra andre ideelle aktører spiller inn.

6.5 Uttelling i Forskningsrådet

I Forskningsrådet har størrelsene på midler innen de ulike fagområdene betydning for de ulike institusjonens gjennomslag. De siste fem årene er 40 prosent av Forskningsrådets bevilgninger gått til teknologi, og 22 prosent til matematikk og naturvitenskap. Bare tre prosent av

Uttelling i søknadstyper i Forskningsrådet 2012-2021 (Kilde: Forskningsrådet)

Forskningsrådets bevilgninger har gått til prosjekter innen humaniora, som utgjør 20 prosent av årsverkene ved UiB.

Figuren over viser uttelling i søknadstyper i Forskningsrådet 2012-2021. Sammenholder en

FORSKNINGSRÅDET

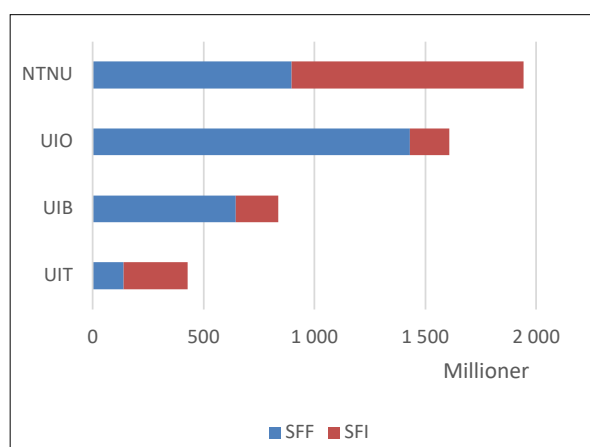
For UiB er Forskningsrådet en viktig premissleverandør som setter rammer for forskningsaktiviteten i fagmiljøene. Tildelinger fra Forskningsrådet utgjør over halvparten av UiBs eksterne forskningsinntekter. Forskningsrådet investerer i forskning og innovasjon gjennom 15 porteføljer som skal sikre at de beste prosjektene støttes.

Forskerprosjekt dominerer tildelingene til UiB og består av både tematiske prosjekter og det som kalles FRIPRO. De tematiske prosjektene dekker prioriterte områder, i stor grad definert ut fra prioriteringene i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning, og Forskningsrådets tilhørende strategi. FRIPRO kan deles i unge forskertalenter, treårige mobilitetsprosjekt, og ordinære prosjektmidler til banebrytendeforskning. Dette er midler som tildeles uten krav om bestemte tematiske innretninger. I Forskningsrådet er FRIPRO særlig knyttet til utlysninger innen programmer for banebrytende forskning og gjennom SFF-ordningen. I disse programmene er konkurransen generelt hardere enn til de tematiske, utfordringsdrevne utlysningene.

med institusjonsstørrelsen sender hver ansatt på UiB flere søknader enn en gjør på NTNU og UiT, men færre enn UiO. Særlig gjelder dette for ordningen unge forskertalenter. Det er også her UiB gjør det klart svakest. I tillegg til å sende betydelig færre søknader enn UiO, er tilslagsprosenten på disse søknadene svært lav – åtte prosent – som er det laveste nivået blant BOTT-universitetene. Forklaringen på resultatene vil dessuten variere mellom fagmiljø. I noen miljøer vil antallet mulige kandidater være begrenset på grunn av betingelsene i søknadsformen. Det kan også være at støttefunksjoner i søknadsprosessene til Forskningsrådet er for svake. Her er suksessraten for UiB redusert over tid, særlig innen utlysninger for yngre forskere.

Når det gjelder SFF har UiB svakere uttelling enn UiO i forhold til institusjonsstørrelsen, men sterkere enn NTNU. UiB har fått fire SFF over to søknadsrunder i løpet av perioden, mens UiO har fått ni og NTNU seks. UiO har sendt relativt flere søknader til SFF-ordningen enn de øvrige i sektoren. Finansieringen av tre av UiBs fire aktive SFF utgår i 2022/2023, og det vil være viktig å oppnå støtte til nye i søknadsrunden som pågår våren 2022.

Kontraktsverdier SFF og SFI 2011–2021 (Kilde: Forskningsrådet)

FORSKNINGSRÅDETS SENTERORDNINGER

Forskningsrådets senterordninger er særlig viktig fordi de gir romslig finansiering over et lengre tidsspenn, som muliggjør grundige forskningsarbeid og oppbygging av sterke fagmiljøer og nettverk. Forskningsrådet har tre senterordninger: Sentre for framragende forskning (SFF), Sentre for forskningsbasert innovasjon (SFI) og Forsknings-senter for miljøvennlig energi (FME). SFF er den viktigste satsingen for UiB siden den tilrettelegger for «bottom-up-initiativer» uten føringer på faglig eller tematisk orientering. SFI har blitt viktigere i takt med satsingen på innovasjon siden 2016, mens gjennomslag for FME blir sentralt i lys av nyere satsing på havvind og miljøvennlig energi ved UiB.

6.6 Uttelling i EU

Breddeuniversitetene skiller seg tydelig fra mer teknologiorienterte universitet og institutter ved å hente en betydelig større del av midlene fra søylen for Fremragende vitenskap.

Københavns Universitet og UiO har den største konsentrasjonen i Norden med 80 prosent av midlene fra denne søylen. Gjennomslag i ERC er det klart viktigste virkemidlet for breddeuniversitetene, men for København og flere andre gjør det store antallet MSCA-stipend også en stor forskjell. UiB får 70 prosent av midlene gjennom fremragende vitenskap, NTNU i underkant av 50.

Totalt fikk UiB tilslag på deltakelse i 160 prosjekter til en kontraktsverdi på 98 millioner euro innenfor Horisont 2020. Av disse er 26 ERC-stipend. Til sammenligning fikk UiB tilslag på totalt 102 prosjekter i EUs 7. rammeprogram (2007-2013) til en samlet verdi av 54 mill. euro. Av disse var ni ERC stipend. Samlet ga dette UiB en vekst på 81 prosent fra det 7. rammeprogrammet. Samtidig var det samlede budsjettet for Horisont 2020 på 80 mrd. euro, mot 51 mrd. euro i det 7. rammeprogrammet, en vekst på 60 prosent. I kontraktsverdi per faglige årsverk var veksten på 65 prosent ved UiB. Dette er noe lavere enn de andre BOTT-institusjonene. UiB har likevel den nest høyeste uttellinger per årsverk.

Siden etableringen av ERC i 2007 har forskere ved UiB blitt tildelt 35 prosjekt³⁵. Alle fakultetene har utformet måltall for antall ERC-søknader frem til 2023. I 2021 fikk UiB en betydelig økning i søknad til starting grants, fra seks i 2020 til 13 i 2021, og videre 12 i 2022. UiO ligger likevel betydelig over i søknadsaktivitet med 37 søknader til starting grants i 2021, nærmere tre ganger så mange som UiB.

Både NTNU og UiO sendte godt over dobbelt så mange søknader som UiB i H2020³⁶. Regner vi gjennomsnitt søknader per år i forhold til faglige årsverk, finner vi at UiO ansatte var ca. 25 prosent mer aktiv i søknadsvirksomhet. Det er viktig å gjøre gode avveielinger mellom å sende flere søknader, eller færre og mer gjennomarbeidete. Selv om UiB har fremmet betydelig færre søknader til ERC enn UiO i perioden etter 2014, har uttellingen i prosjekt vært tilnærmet lik sett i forhold til institusjonsstørrelsen.

UiB FRAM-undersøkelsen viser at nærmere halvparten av de ansatte mener det er behov for endringer i den forskningsadministrative støt-

EU-PROGRAMMER

Horisont Europa er verdens største forsknings- og innovasjonsprogram med et budsjett på 95,5 milliarder euro. Programmet er det niende i rekken av EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer og etterfølger Horisont 2020. Horisont Europa har tre søyler:

1. Fremragende vitenskap

Her videreføres satsninger på banebrytende, nysgjerrighetsdrevet forskning under Det europeiske forskningsrådet (ERC), mobilitetsvirkemidler under Marie Skłodowska-Curie Actions og forskningsinfrastruktur.

2. Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv

Her etableres det seks brede klynger som viderefører satsinger på samfunnsutfordringer og industrielt lederskap (muliggjørende teknologier) i Horisont 2020. Under søyle to blir det finansiert tematisk forskning og innovasjon i samarbeidsprosjekter.

3. Åpen innovasjon

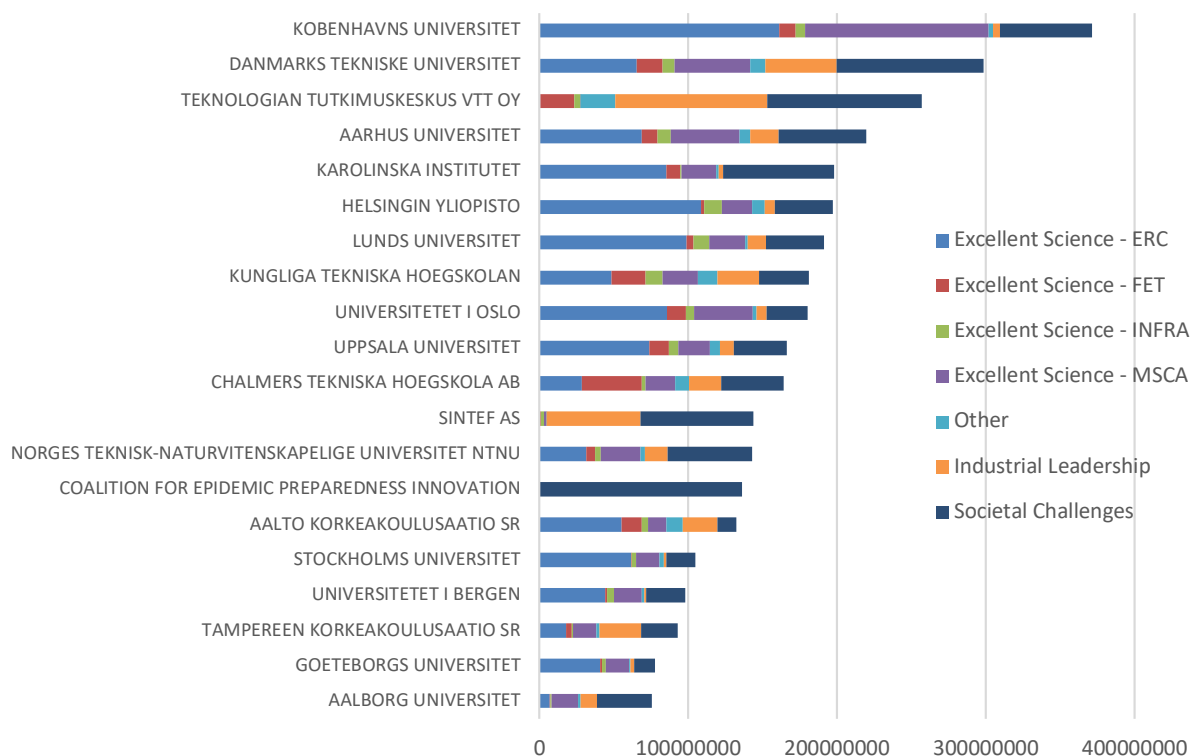
Her er den viktigste nysatsingen etableringen av Det europeiske innovasjonsrådet (EIC) med to hovedvirkemidler.

UiB har etablert et eget kontor i Brussel for å styrke engasjement og nærvær, og for å gi konkret hjelp til forskere som ønsker å bygge nettverk eller etablere konsortier.

35 [ERC-stipender | Forskning | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](#)

36 Tall fra Forskningsrådet

Inntekter fra Horisont 2022, en nordisk sammenligning (Kilde: Forskningsrådet)

ERC

I EU er ERC den viktigste grunnforskningssatsingen og å få prosjekter her betyr høy prestisje og god finansiering. For UiB er ERC et høyt prioritert virkemiddel for å sikre den uavhengige breddeforskningen. Det som gjør forskningsmidler fra ERC særlig attraktivt er at utlysningene er åpne og søknadene er basert på forskernes egne interesser og ideer. Det er derfor mulig for alle fagmiljø å fremme forslag til finansiering. Selv om det er betydelige forskjeller i deltakelse på fakultetene, har alle fremmet minst ett forslag til ERC i de to siste rammeprogrammene.

ten i stor eller svært stor grad. Det er behov for å se det totale administrative støtteapparatet ved fakultet og institutt under ett og videreutvikle tjenester for å sikre god støtte til gjennomføring av ulike forskningsprosjekter.

6.7 Forskningsinfrastruktur

Tilgang til forskningsinfrastruktur av høy kvalitet er nødvendig for mange av UiBs vitenskapelig ansatte skal ha gode betingelser for solid forskning³⁷. Moderne fasiliteter er ofte viktige utgangspunkt for utvikling av forskningsmiljøer og for nye og innovative samarbeid mellom UiB og andre institusjoner.

UiB eier en rekke større forskningsinfrastrukturer som betjener et bredt spekter av forskningsaktiviteter, i og utenfor UiB. God forskningsinfrastruktur er dermed også en driver for nettverk mot framragende forskningsmiljø nasjonalt og

internasjonalt. Forskningsinfrastruktur er i stor grad avhengig av ekstern støtte for fornyelse og videreutvikling. Investeringer i forskningsinfrastruktur har størst betydning i de «instrumenttunge» fagene innen medisin og naturvitenskap, men den økende digitaliseringen av forskningen skaper også behov for mer satsing på infrastruktur ved andre forskningsområder.

Forskningsrådets finansieringsordning [Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur \(INFRASTRUKTUR\)](#) er den viktigste finansieringsordningen for fornyelse og videreutvikling av forskningsinfrastruktur for UiBs ansatte. Også UiBs deltakelse i infrastrukturer på det europeiske veikartet finansieres nasjonalt gjennom en etablert arbeidsdeling mellom nasjonalt og europeiske virkemiddelapparat. UiBs fagmiljø har vært aktive i søknader til Forskningsrådets FORINFRA-program siden starten. UiB har hatt koordi-

37 Se FU-sak ##/22 om status for forskningsinfrastruktur våren 2022.

VEIKART FOR INFRASTRUKTUR

Det norske veikart for forskningsinfrastruktur og det europeiske veikartet henger sammen. Forskningsrådet utarbeider det nasjonale veikartet mens det europeiske veikartet utarbeides av European Strategy Forum on Research Infrastructure (ESFRI). I det nyeste norske veikartet som kom i 2020 har Norge forpliktet seg til å delta i 19 ESFRI prosjekter. Disse er alle inkludert på det nasjonale veikartet. UiB er involvert på ulike måter i de fleste av prosjektene med norsk deltagelse, og koordinerer den norske deltagelsen i fem «Landmarks»:

[CLARIN - Common Language Resources and Technology Infrastructure,](#)

[ELIXIR- A distributed infrastructure for life-science information,](#)

[EMBRC- European Marine Biological Resource Centre,](#)

[EMSO - European Multidisciplinary Seafloor and water-column Observatory](#)

[EPOS - European Plate Observing System](#)

natoransvar for 21 søknader som har fått støtte gjennom perioden. Fram til og med søknadsrunden i 2018 hadde UiBs tildelte prosjekter en samlet kontraktsverdi på nærmere 600 millioner.

UiB sin brede og strategisk viktige deltakelse i de europeiske veikartprosjektene har vært

sentralt i at UiB sin deltakelse delprogrammet forskningsinfrastruktur utgjorde rundt fem prosent av UiBs totale kontrakter i Horisont 2020. Dette gjør UiB til den totalt største norske deltakeren på forskningsinfrastruktur av de norske universitetene som tabellen under viser.

Søknader og tilslag innenfor Horisont 2020. Programmer for forskningsinfrastruktur
(Kilde: Forskningsrådet)

	KONTRAKT	SØKNAD	TILSLAGSRATE	KONTRAKTBELØP, MILL €
UiB	19	32	59 %	5,12
NTNU	14	31	45 %	3,41
UiO	19	32	59 %	3,39
UiT	5	11	45 %	1,09
Grand Total	57	106	54 %	13,01

7 UTDANNING

Forskningsbasert utdanning er et kjennetegn på læringen ved fullskala, forskningsintensive universiteter. Studentene trenes i kritisk tenking, introduseres for metoder, teorier og historie, blir kjent med hvordan forskningsbasert kunnskap utvikles, og at de selv i løpet av studiene blir innlemmet i forskningsmiljøer og deltar aktivt i utviklingen av ny kunnskap. Gjennom utdanningen skal studentene introduseres for og involveres i den nyeste kunnskapen, som de skal ta med seg inn i samfunns- og arbeidsliv.

Forskningsbasert utdanning bidrar også til å styrke fagmiljøene. I dialogen med studentene vil underviserne utvikle og aktualisere sin egen forskning. Studentene bringer kunnskapen og perspektiver inn i forskningen gjennom deres aktive deltakelse.

Det er gjennom den forskningsbaserte utdanningen samfunnet og arbeidslivet blir kontinuerlig styrket og fornyet av selvstendige og ana-

lytiske samfunnsborgere og arbeidstakere med kjennskap til kunnskapsfronten. Det ligger en enorm innovativ kraft i den tette koblingen mellom forskning og høyere utdanning.

7.1 Stor studentvekst

Siden 2011 har antall studenter ved UiB vokst med ca. 40 prosent, fra 14 700 til 20 800 høsten 2021. Veksten har i hovedsak skjedd i perioden etter 2014. Bachelorstudentene utgjør den største andelen, ca. 34 prosent.

7.2 Gjennomstrømming i studieprogrammene

På studiesiden har det de senere årene blitt lagt mye vekt på gjennomføring, kvalitetsutvikling, digitalisering og tett oppfølging av den enkelte student. Til tross for en betydelig studentvekst har det vært en økning i andelen studenter som gjennomfører på normert tid. En analyse gjort

SENTRE FOR FREMRAGENDE UTDANNING (SFU)

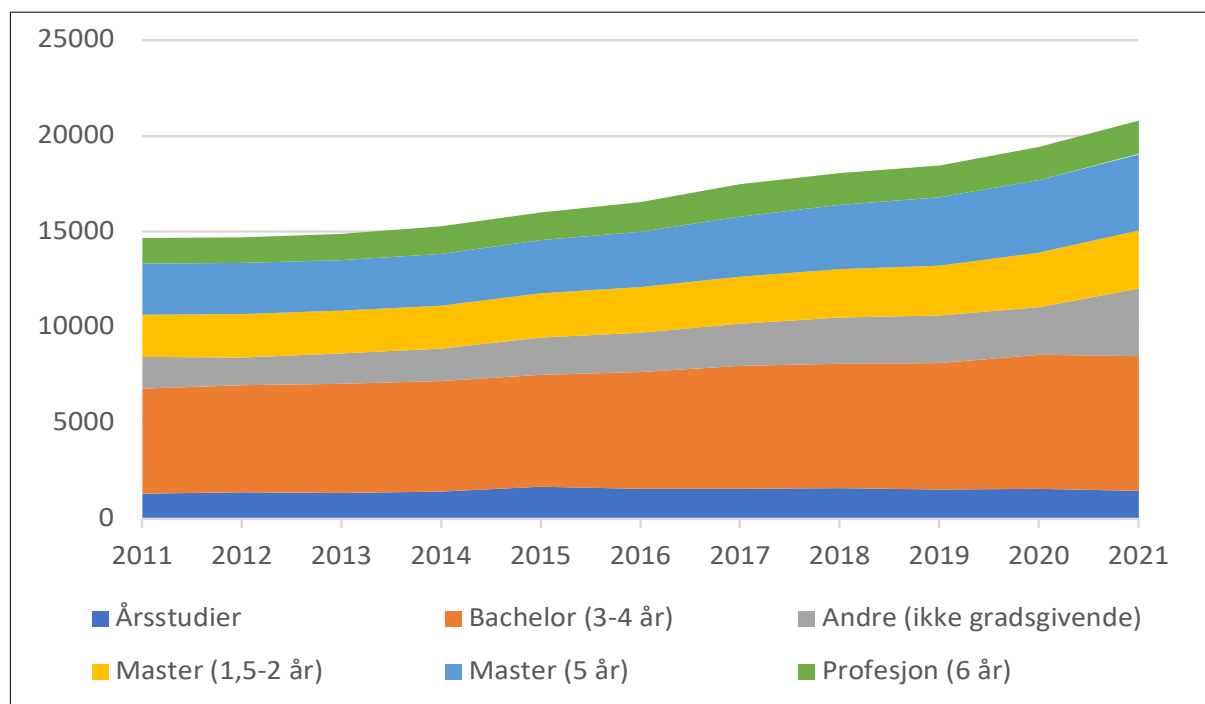
Norske fagmiljøer med fremragende utdanning kan få status som SFU i fem år, med mulighet for fem år til. SFU-ene får mellom fire og åtte millioner hvert år. Fagmiljø med ambisjoner om å søke SFU-status må utmerke seg på to områder:

- *dokumentert kvalitet* i eksisterende utdanning
- en innovativ og gjennomførbar *senterplan*

Etter de fire foregående utlysingene finnes det 12 sentre for fremragende utdanning her i landet, to av dem ved UiB, bioCEED - Senter for fremragende utdanning i biologi ved Institutt for biovitenskap og iEarth – Centre for integrated earth system science education ved Institutt for geovitenskap.

SFU-ordningen medvirker til at universiteter og høyskoler satser mer på utdanning. Flere undervisere, studenter og ledere får språk og arenaer for å diskutere undervisning, læring og vurdering.

Registrerte studenter 2011- 2021 (Kilde: FS)

Gjennomstrømming i studieprogrammene 2011–2019. (Kilde: FS)

		Startår, kull								
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bachelor	UiB	34%	36%	34%	36%	34%	37%	41%	44%	
	UiO	31%	30%	30%	30%	32%	35%	38%	43%	
Master	UiB	57%	55%	55%	53%	54%	54%	60%	56%	58%
	UiO	43%	43%	40%	43%	43%	46%	47%	47%	47%
Master 5 år	UiB	44%	41%	42%	45%	44%	47%			
	UiO	27%	28%	30%	32%	30%	33%			
Profesjon	UiB	40%	44%	41%	42%	52%				
	UiO	46%	46%	43%	43%	40%				

på egne registerdata viser stor grad av samsvar med resultater fra lignende undersøkelser. Studieprogram innen samfunnsvitenskap, naturvitenskapelige og humanistiske fag har lavere gjennomstrømming enn mer profesjonsrettede utdanninger.

For de lengre utdanningene er gjennomføringen høy, men en god del av studentene bruker noe lenger tid enn normert. Om vi legger til et år, har mer enn 80 prosent av profesjonsstudentene gjennomført, og det samme gjelder to av tre studenter på integrert master. Det er samtidig en kjensgjerning at universitetsutdannelsene også skal åpne for å endre studievalg og retning.

7.3 Rekruttering

Å være utdannet ved UiB skal være et kvalitetsstempel. Universitetet skal tiltrekke seg de beste studentene gjennom et godt rekrutteringsarbeid, et utdanningstilbud med disiplinstudier og profesjonsutdanninger basert på forskning, høy kvalitet og stor faglig bredde.

UiB hadde i 2021 ca. 12 200 førstevalgssøkere til grunnstudiene gjennom [Samordna opptak](#), noe som tilsvarer ca. 2,8 søkere per studieplass, litt lavere enn UiO (3,0) og noe høyere enn det nasjonale snittet (2,5). Målt i markedsandeler av den totale

søkermassen er UiBs andel om lag åtte prosent.

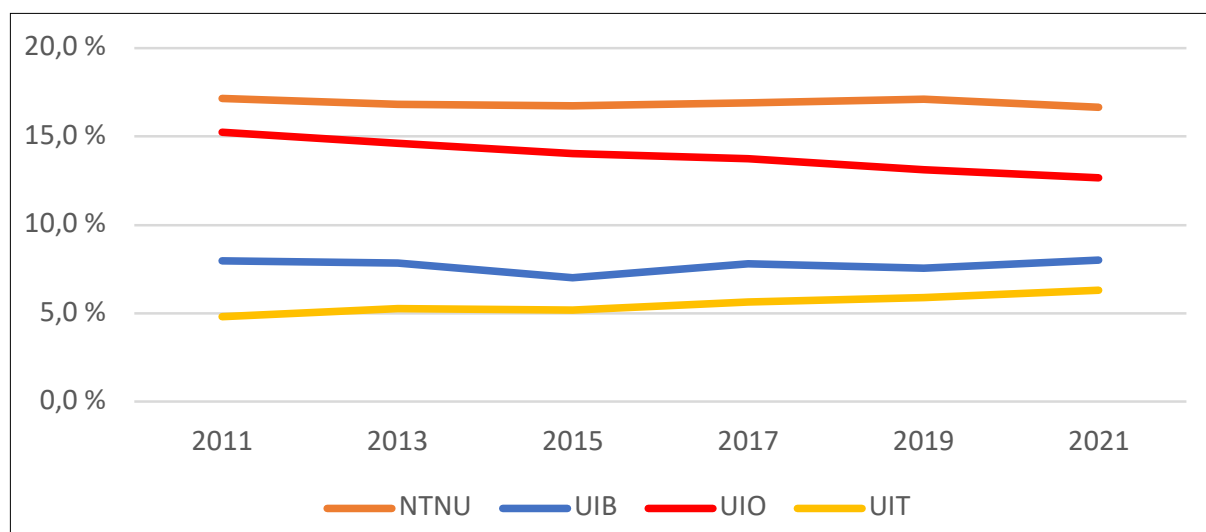
I 2021 var ca. 51 prosent av søkerne som møtte til studiestart registrert med hjemsted i Vestland fylke. Tendensen med lokal rekruttering er gjennomgående også nasjonalt. I de tilfeller et studieprogram har en høy andel tilreisende studenter er det i forbindelse med studier regulert i gradsforskriftene, som medisin, odontologi, rettsvitenskap og psykologi, eller studier som har opparbeidet et særlig godt nasjonalt om-dømme.

På institusjonsnivå har UiB klart å fylle opptaksrammen på grunnstudiene gjennom hele perioden, selv om det innenfor enkelte fagområder har vært utfordringer. Spesielt gjelder dette de disiplinære realfagene. Befolkningsframskrivninger viser at det i alle scenarier ventes en nedgang i 19-24-åringer i Vestland fram mot 2040. Samtidig øker studietilbøyeligheten i Norge, og utviklingen av innvandring, økt konsentrasjon ved storbyene er faktorer som vil påvirke sektoren.³⁸

Ved opptakene til de toårige masterprogrammene er situasjonen noe annerledes. Totalt har UiB en årlig opptaksramme på om lag 1300 studieplasser som skal fylles, og med 8000 søkere, vel seks søkere per plass er utsiktene gode. I realiteten er det likevel utfordrende på grunn av en stor andel ikke-kvalifiserte søkere. Dels er dette

38 SSB, utdanningsstatistikk

Markedsandel førsteprioritets søkere 2011–2021 (Kilde: FS)

Søknad til mastergradsprogrammer (Kilde:FS)

FAKULTET	OPPNÅDD BACHELOR V 2021	SØKT MASTER H 2021	BEGYNT PÅ MASTER HØSTEN 2021 (ANTALL/ANDEL AV BACHELORKULL V 2021)	
			Antall	Andel
HF	200	93	59	30 prosent
MN	267	211	126	47 prosent
MED	44	28	11	25 prosent
PS	162	116	37	23 prosent
SV	527	289	118	22 prosent
KMD	94	22	16	17 prosent
Totalt	1294	759	367	28 prosent

utenlandske søkere, men også blant søkere fra andre institusjoner i Norge er rundt 40 prosent ikke kvalifisert. I tillegg er det en lavere mobilitet blant de eksterne søkerne, slik at det i liten grad er snakk om noen flyt fra andre institusjoner.

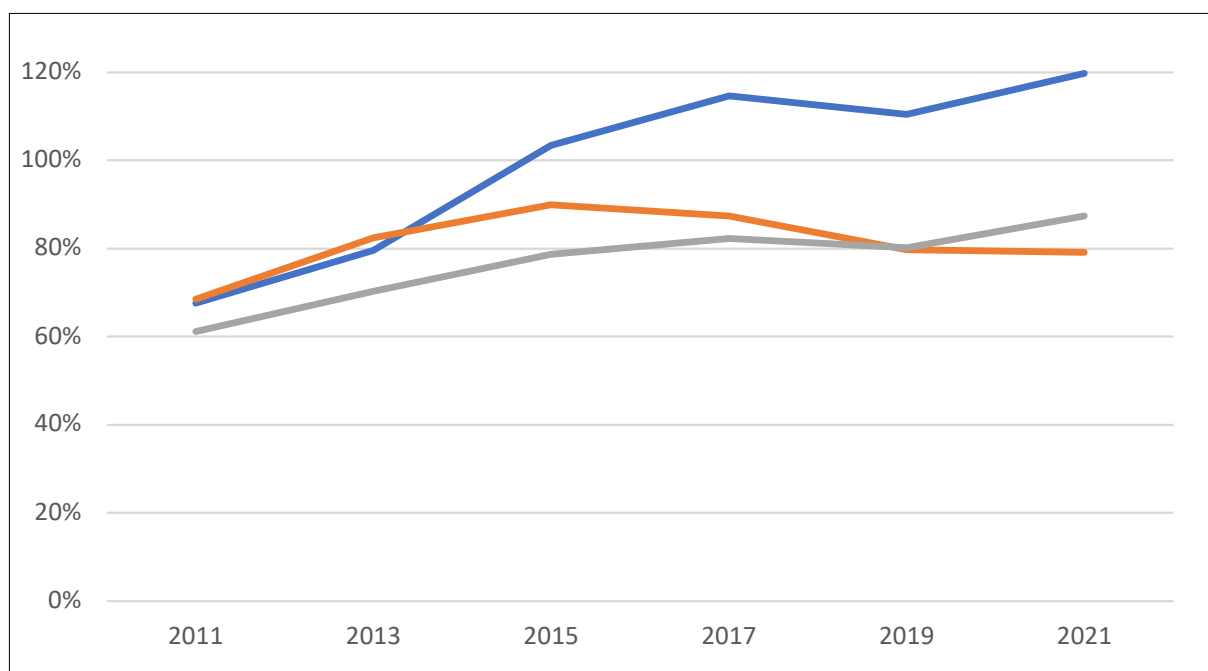
Kun en tredjedel av universitetets bachelorkandidater går direkte videre til et masterprogram ved UiB. Tabellen under viser hvor mange og hvor stor andel av studentene som gikk ut med bachelorgrad fra UiB våren 2021, og som startet på et masterprogram ved UiB samme høst. Selv på disiplinfakultetene er andelen så lav som

22 (SV) og 30 prosent (HF). Tabellen under viser andel bachelorkandidater som søker opptak på toårig mastergrad.

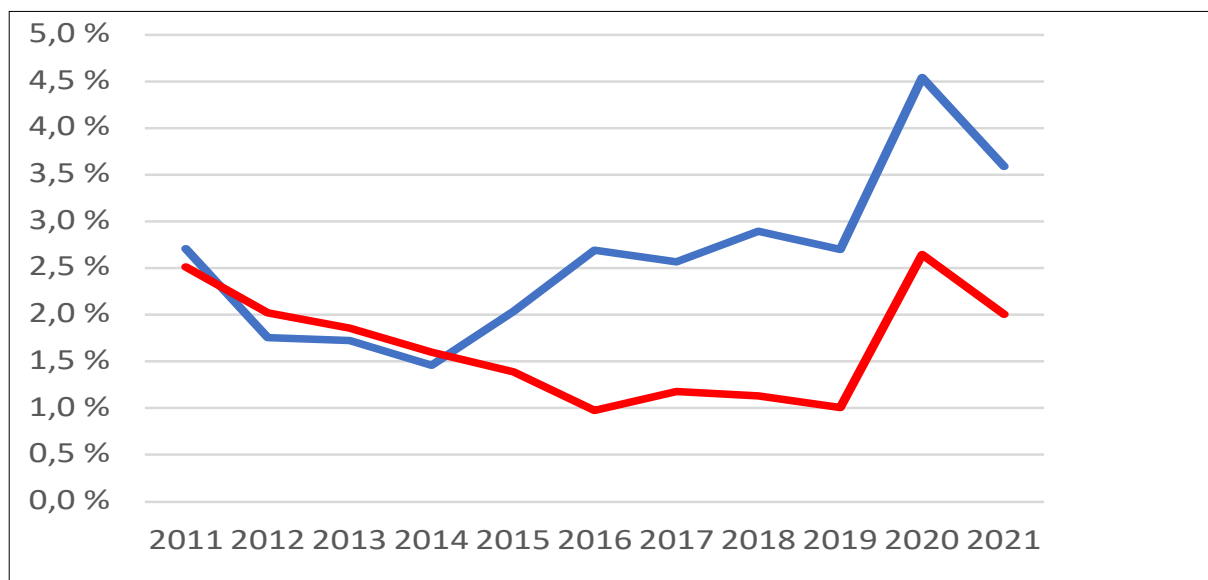
7.4 Dimensjonering

Studiekvalitet forutsetter fullfinansierte studieplasser og at forholdstallet mellom studenter og faste vitenskapelig ansatte ikke er for høyt. Kvalitet i utdanning sikres ellers gjennom systematiske prosedyrer for kvalitetssikring og evaluering av studieopplegg, studier og studieprogram. Studiekvalitet skal også vurderes ut fra studentenes studieprogresjon og studieresultat.

Overbooking (opptakt i forhold til studieplasser) 2011 – 2021 (Kilde:FS)

Årlig prosentvis vekst i antall studieplasser 2011 – 2021 (Kilde:FS)

I 2010 tok UiB, i samarbeid med UiO, opp problemstillingen knyttet til forholdet mellom antall basisfinansierte årsenheter og faktiske avlagte årsenheter i sektoren med KD. Formålet var at flere av studieplassene skulle fullfinansieres. Resultatet av arbeidet har vært at utviklingen i antall registrerte studenter og studiepoeng var

stabil ved UiB og UiO for perioden 2011 - 2014, i motsetning til sektoren ellers hvor det har vært en jevn vekst i hele perioden.

Fra 2014 fikk fakultetene et større ansvar for dimensjonering av studentopptaket. I dette lå det en mulighet for fakultetene til å øke egne

inntekter gjennom å utnytte ledig kapasitet og ta opp flere studenter. I praksis betyr dette at det siden 2015 årlig har møtt 15-20 prosent flere studenter på grunnstudiene enn den reelle opptaksrammen. Kombinert med et generelt lavere frafall på gradsstudiene de siste årene, gir dette en periode med sterk vekst. Resultatet er økt studentopptak, en økning i avlagte studiepoeng og økte resultatinntekter.

I tillegg til økt opptak til eksisterende studieplasser er UiB også tildelt mer enn 2000 nye studieplasser siden 2011. En større vilje fra UiB sin side til å ta imot nye studieplasser, har ført til at den årlige veksten siden 2015 har vært høyere ved UiB enn ved f.eks. UiO. Per nå har UiB i overkant av 10 200 fullfinansierte studieplasser.

I 2021 avla studentene ved UiB tilsvarende mer enn 4000 flere studiepoengsårsenheter enn i 2011. Tilsvarende økning ved UiO var om lag 900. Dette medfører at de vitenskapelig ansatte ved UiB har en større undervisningsportefølje i stillingene sine enn tilfellet er ved UiO.

Totalt i perioden 2011- 2021 er resultatinntekter for utdanning økt med 88 prosent. Dimensjonering av studieplasser i forhold til ressursrammer og samfunnsbehov vil fortsatt være et aktuelt spørsmål UiB³⁹.

Kunnskapsdepartementets oppfatning har vært at en ny studieplass skal føre til en årlig økning på 60 produserte studiepoeng. Det kan derfor argumenteres for at, siden veksten i avlagte studiepoeng er større enn tildelingen av studieplasser, skjer stadig mer av produksjonen «på marginen», dvs. uten basisfinansiering i bunn. UiB produserte i 2021 ca. 1,4 årsenheter per fullfinansierte studieplass, langt høyere enn f.eks. UiO. En tredje faktor for veksten er et noe lavere frafall de siste årene. Et generelt trekk for 2020 og 2021 er at studentene i større grad har gjen-

nomført studiene som planlagt, noe som vises gjennom høyere produksjon, lavere frafall og høyere kandidatproduksjon.

7.5 Arbeidslivsrelevans og livslang læring

Universitetets kandidater vil introdusere det nyeste av forskningen og kunnskapen inn i samfunnet og arbeidslivet og slik bidra med innovasjonskraft, analytiske blikk og kreativitet. En forskningsbasert utdanning utvikler kandidater til samfunnet som både har innsikt og kompetanse i den aktuelle forskning og metodologien i faget.

Kandidatundersøkelser er den vanligste måten å måle arbeidslivsrelevansen i utdanningene. Det er likevel viktig å påpeke at et slikt måltall er avhengig av konjunktursvingninger. NIFU gjennomførte i 2021 en undersøkelse blant kandidatene som gikk ut i 2020, og her var det en nedgang fra 79 til 76 prosent som var i relevant arbeid etter seks måneder. Samtidig var 12 prosent av kandidatene fra UiB arbeidsledige. Dette var det samme som for UiO, og rundt tre prosentpoeng høyere enn snittet for sektoren. En slik måling vil ett eller to år etter endt utdanning gi sterkere tall for de universitetsutdannede, da det er slik at de klassiske disiplinutdanningene gjerne bruker noe mer tid enn de profesjonsutdannede i arbeidsmarkedet.

Praksis i utdanningene er også noe som etterspørres fra studentene, og det arbeides for å gjøre dette innlemmet i alle studieløp. I forbindelse med datainnsamlingen til [U-Multirank](#) viste tallene at rundt 1300 studenter hadde gjennomført et praksisopphold med et omfang på minst 200 timer i løpet av 2020. Dette tilsvarer omtrent ni prosent av gradsstudentene høsten samme år.

39 Inntektsfordelingsutvalget (2016)

Fra 2015 har det vært en økning i den totale studiepoengproduksjonen på videreutdanning, og spesielt for den delen som er finansiert eksternt. I arbeidet med livslang læring peker de fleste kvantitative pilene oppover: Det er flere studenter, større tilbud og flere eksterne samarbeidspartnere.

7.6 Forskerutdanningen

Et viktig hovedprinsipp ved doktorgradsutdanningen er at stipendiatene knyttes til aktive forskningsmiljø og deltar i lokale, nasjonale og internasjonale forskerskoler. Universitetet har lyktes med å fornye og styrke kvaliteten i forskerutdanningen, og skal fortsette å videreutvikle denne i tråd med doktorgradsopplæringen internasjonalt.

Forskerutdanningen er i tråd med internasjonale standarder for doktorgradsprogrammer og karakterisert av tett kobling til forskningen i grunnmiljøene. Å sikre at doktorgradsprogrammene er godt og effektivt organisert slik at doktorgradsarbeidet ferdigstilles på normert tid har vært viktig for UiB.

Antall doktorgrader har økt betydelig de siste årene og i 2020 ble det nasjonalt oppnådd 1634 disputaser, det høyeste noensinne. Høyest tall for UiB var i 2013 med 265 disputaser.

Avlagte doktorgrader 2011 – 2021 (Kilde: FS)

INSTITUSJON	2011	2013	2015	2017	2019	2021
NTNU	335	371	342	362	377	412
UiB	254	265	246	222	229	245
UiO	425	524	484	493	483	428
UiT	114	123	101	118	120	132
Sektoren	1329	1524	1436	1493	1583	1601

De fire BOTT-institusjonene hadde en samlet andel av avlagte doktorgrader på 76 prosent i 2021, ned fra 85 prosent i 2010. Siden 2014 er

det tildelt i underkant av 1500 nye, faste rekrutteringsstillinger, noe som tilsvarer en vekst på ca. 50 prosent. Kun 16 prosent av disse er gitt til BOTT-institusjonene, og både UiB (14 prosent) og UiO (10 prosent) ligger godt under dette.

8 FORMIDLING

Forskningsmiljøene skal dele forskningsresultater med omverden, samtidig som de skal bringe resultater fra nasjonal og internasjonal forskning. Allmenn formidling er et stort område for UiB og skjer i en rekke ulike formater og kanaler. Universitetene har som lovpålagt oppgave å drive forskningsformidling, et betydelig oppdrag, både i arbeidsomfang for det vitenskapelige personalet og for samfunnet.

Oppdraget omfatter formidling om eget fagfelt i bred forstand, innsikter man har på grunn av sin akademiske trening, diskusjon av vitenskapelige praksiser og metoder, og av de institusjonelle og strukturelle forhold som danner rammen om det akademiske virket. Formidling er ikke bare enveis, den kan også være flerveis og kommuniserende.

Det er viktig at universitetet har en aktiv politikk for kunnskapsformidling rettet mot allmennheten, samt at vi styrker kompetansen på vitenskapskommunikasjon. Forskingen blir stadig mer åpen og digitalt tilgjengelig. Gjennom [DigUiB-programmet](#) og [UiB læringslab](#) ved [Media City Bergen](#) har organisasjonen etter hvert bred erfaring med å utnytte digitale flater og teknologi.

UiB har etablert flere fagkonferanser som når ut til et bredt publikum. Det gjelder eksempelvis gjennom Bærekraft-konferansen, Aarebrot-forelesningen, Christiekonferansen og Innsikt-arrangementene, som representerer gode arenaer for kunnskapsformidling og diskusjon.

Universitetsmuseet er en sentral arena for forskningsbasert formidling. Aktivitetene i universitetsaulaen, rehabilitering av Naturhistorisk museum, samt utvikling av nye utstillinger representerer særlig viktige tiltak i UiBs kontakt med omverden. Bibliotekets samlinger er gjort mer tilgjengelig gjennom økt kapasitet for digitalisering og gjennom digital tilgang til ulike typer vitenskapelige kilder. Spesialsamlingene er videreutviklet ved at Skeivt arkiv fått øremerket avsetning overstatsbudsjettene. I samarbeid med språkrådet har UiB utviklet et prosjekt for oppdatering av ordbøkene, og Norsk termbank har en viktig posisjon som garantist for at aktivt og levende fagspråk i Norge.

8.1 Ytringsfrihet og formidling

I mange land er det en tiltakende polarisering og splittelse i befolkningen langs flere politiske skillelinjer der forskningsbasert kunnskap blir både brukt og misbrukt. Når politikken og samfunnet blir mer polarisert er det desto viktigere med kilder til kunnskap som har bred aksept på tvers av skillelinjer.

I Norge er forskeres ytringsfrihet lovfestet, men er fortsatt et viktig tema i den offentlige debatten⁴⁰. Den akademiske ytringsfriheten kjennetegnes ved krav til kvalitet, normer og standarder som gjelder i fagfellesskapet. Universitetene⁴¹ er blant de samfunnsinstitusjoner som nyter høyest allmenn tillit, men tilliten synker markant på områder der man tviler på forskningens integritet. Det handler om integritet overfor oppdragsgivere, finansieringskilder og politiske myndigheter, der forskning blir oppfattet som politisert eller ideologisert, og der forskningsresultater går på tvers av ens interesser og/eller verdier.

9 INNOVASJON

Universitetenes samfunnsoppdrag er i økende grad enn før rettet mot innovasjon og nyskaping i samspill med næringsliv og offentlig sektor. Lærestedene skal være motorer i den regionale utviklingen, og de skal bidra til nødvendig omstilling i næringslivet.

Innovasjon ved UiB bygger på universitetets profil som breddeuniversitet. Ambisjonene har vært å utvikle innovasjon gjennom samarbeid på tvers av tradisjonelle faggrenser, ved å ta i bruk ny kunnskap på måter som utvikler nye prosesser, tjenester eller nye produkter.

Forskningsrådet gikk i 2021 gjennom den geografiske fordeling av midlene⁴², og konkluderte med at breddeuniversitetene er de store driverne for forsknings og innovasjonsaktiviteten, ikke bare i kraft av sin egen størrelse og bredde, men også som motor for kunnskapssektoren i sine respektive regioner.

De gamle universitetene har både størst kapasitet og i mange tilfeller også best samlet kompetanse innenfor mange forskningsfelt. Det fører også til at byregionene og fylkene der de gamle universitetene er lokalisert, tiltrekker seg en stor andel av forskningsinvesteringene. Dette forsterkes ved at de store universitetssykehuse- ne også trekker til seg det meste av midlene og at instituttene også i stor grad er lokalisert i de samme byregionene. Det er store forskjeller mellom fylkene når det gjelder FoU-kapasitet i UH-sektoren. Forskjellene gjelder både antall mulige søkere til prosjekter og andelen av disse som har doktorgrad. De fylkene der de gamle universitetene er lokalisert har det stør-

40 Kierulf-utvalget har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet vurdert ulike aspekter av ytringsfriheten.

41 Forskningsrapporten [Integrasjon og integritet - Tillit til forskning i et kunnskapssamfunn \(2022\)](#), skrevet på bestilling av Kunnskapsdepartementet (KD)

42 [Styresak Forskningsrådet 2021](#)

UiB KOORDINERER TO SFI-SENTRE

[MediaFutures: Forskningscenter for ansvarlig medieteknologi og innovasjon Smart Ocean](#)

UiB er i tillegg partner i fire SFI-sentre med oppstart 2020/2021:

[CRIMAC - Centre for research-based innovation in marine acoustic abundance estimation and backscatter classification](#)

[Centre for research-based innovation on Mobile Mental Health](#)

[Climate Futures](#)

[DigiWells: Digital Well Center for Value Creation, Competitiveness and Minimum Environmental Footprint](#)

ste antallet og andelen av mulige søkere, høyest søkeintensitet og får stort sett best uttelling i Forskningsrådet.

UiB har styrket sine ambisjoner på innovasjon bl.a. gjennom, oppbygging av kunnskapsklynger, satsingen på inkubatorer og studentinnovasjon. SFI-ordningen er et svært viktig virkemiddel som treffer godt fordi finansieringen av sentrene er langsiktig og bygger opp om innovasjon basert på solid forskning. Dette er et virkemiddel som lykkes fordi den setter forskningen i førersete, samtidig som den er i et forpliktende samarbeid og samspill med næringsaktører.

Over de siste årene har UiB truffet en rekke tiltak for å fremme forskningsbasert innovasjon. Et resultat satsingen etableringen av forsknings-selskapet NORCE. Åpningen av en ny helseinkubator, [Eitri](#)- medisinsk inkubator er et annet. Inkubatoren er utviklet i samarbeid med Helse Bergen og innovasjonsselskapet [VIS](#). Innovasjonsprogrammet UiB idé ble opprettet i 2021.

UiB har en egen studentstyrt innovasjonshub, der det arrangeres kurs, møter og sosiale samlinger. I samarbeid med Norges Handelshøyskole og Høgskulen på Vestlandet har UiB startet [Bergen Entrepreneurship Academy \(BEA\)](#), som er en felles plattform for undervisning om innovasjon og entreprenørskapsaktiviteter. Det er etablert nye rammer for samarbeid med VIS, og verifikasjonsprogrammet UiB Idé er opprettet som tiltak for å stimulere til økt aktivitet.

9.1 Kunnskapsbyen Bergen

Universitetet har en viktig nasjonal rolle som forvalter av en nasjonal kunnskapsberedskap og samtidig har UiB en sentral rolle i kunnskapsbyen Bergen og på Vestlandet. FoU-institusjonene i Bergen utgjør med sine ansatte og studenter om lag 50 000 mennesker, eller om lag 17 prosent av byens befolkning.

UiB er et internasjonalt, forskningsintensivt breddeuniversitet, NHH en fremragende vitenskapelig høyskole og HVL en profesjonsorientert høgskole med solid regional forankring og

tydelige universitetsambisjoner. UiB er navet i kunnskapsbyen Bergen og sammen med andre kunnskapsinstitusjoner, det offentlige og næringslivet arbeides det målrettet for å synliggjøre og utvikle Bergen som en internasjonal kunnskaps- og kulturregion.

Bergen er byen hvor Havforskningsinstituttet har sitt nasjonale hovedsete og der forsknings-selskapet NORCE har sitt hovedkontor. Vi er havbyen, mediebyen, finansbyen, kulturbyen, men også så mye, mye mer.

Når andre byer fortsatt er på det forberedende skissestadiet har Bergen allerede velutviklede innovasjonsdistrikt og modne kunnskapsklynger i hjerte av byen innenfor for eksempel marin, helse, medier og finans. Klynger der UiB, HVL og NHH spiller en viktig rolle. UiB har også et sterkt og omfattende samarbeid med helsesektoren og kulturlivet der relasjonene til våre fagmiljøer ofte er symbiotiske. Bergen har også en stolt historie som middelalderby som i all fremtid også vil være en sterk del av vår identitet og byens livsgrunnlag.

I sum framhever dette Bergen som en ledende kunnskapsby i Norge. De sterke forsknings- og undervisningsmiljøene, den tette samhandlingen mellom FoU og næringsliv, kulturfeltet og det offentlige fortsatt er likevel en godt bevart hemmelighet på nasjonale arenaer, i dialog med myndigheter, men også blant bergensere. Vi trenger å fremheve hvilken unik posisjon Bergen har som kunnskapsby, få fortalt de mange suksesshistoriene, synliggjort kunnskapen og på denne måten gjøre Bergen enda mer attraktiv som kunnskapsby.

KUNNSKAPSKLYNGER

Etableringen av seks egne kunnskapsklynger som supplerer de nasjonale satsingene er eksempler på viktige rammeverk for forskningen gjennom oppbygging av infrastruktur, innovasjonsaktiviteter, rekruttering av talenter og dynamisk samvirke med eksterne partnere innenfor tematisk avgrensede områder: Media City Bergen, Finance Innovation, Alrek Helseklynge, Marin klynge, Klimaklyngen, Middelalderklyngen. UiBs brede, faglige profil er i tillegg et godt utgangspunkt for å følge opp sentrale områder innen regjeringens langtidsplan. To av de tematiske satsingsområdene, klima/energiomstilling og marin forskning, er i direkte samsvar med regjeringens tematiske satsingsområder i Langtidsplanen.

TABELLVEDLEGG

1. STUDENTER	42
Tabell 1.1 Antall registrerte studenter	42
Tabell 1.2 Avlagte studiepoeng	42
Tabell 1.3 Avlagte studiepoeng videreutdanning	43
Tabell 1.4 Avlagte kandidater	43
Tabell 1.5 Gjennomføring i studieprogrammene	44
Tabell 1.6 Frafall i studieprogrammene	44
Tabell 1.7 Antall førsteprioritetssøkere til studieprogrammene	44
Tabell 1.8 Andel førsteprioritetssøkere	45
Tabell 1.9 Studentopptak i forhold til opptaksrammer	45
Tabell 1.10 Studentsammensetning	46
Tabell 1.12 Studenter etter fylke	46
2. DOKTORGRADSUTDANNINGEN	47
Tabell 2.1 Doktorgradsutdanningen ved UiB	47
Tabell 2.2 Avlagte doktorgrader per institusjon	47
3. FORSKNING	48
Tabell 3.1 Publiseringspoeng	48
Tabell 3.2 Forfatterandeler nivå 2	48
Tabell 3.3 Gjennomsnittlig siteringsomfang per publikasjon	49
Tabell 3.4 Andel publikasjoner innenfor de 10% mest siterte artikler i verden	49
Tabell 3.5 Publisering og samarbeid	50
Tabell 3.6 Forskningsrådets bevilgninger fordelt på sektor. Mill.kr.	50
Tabell 3.7 Forskningsrådets bevilgninger fordelt på fagområder. Mill.kr.	51
Tabell 3.8 Forskningsrådets bevilgninger universitetene. Mill.kr.	51
Tabell 3.9 Søknader og tildelinger UiB	52
Tabell 3.10 Tildeinger prosjekter unge forskere	52
Tabell 3.11 Tildelinger fra Horisont 2020 (EU)	53
Tabell 3.11 Uttellinger andre programmer i Horisont 2020 (EU)	53
Tabell 3.12 Tildelinger fra Horisont 2020 per faglige årsverk (EU)	53
Tabell 3.13 Tildelinger fra Horisont 2020, Nordisk sammenligning	54

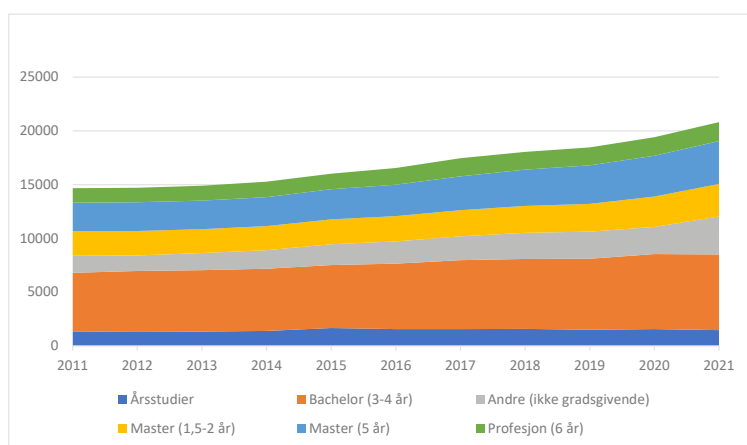
4. ANSATTE	55
Tabell 4.1 Totalt antall ansatte 2011–2021	55
Tabell 4.2 Faste undervisnings- og forskerstillinger	55
Tabell 4.3 Postdoktorstillinger	56
Tabell 4.4 Stipendiatstillinger	56
Tabell 4.5 Totalt antall faste undervisnings- forskerstillinger UiB/ UiO	57
Tabell 4.6 Totalt antall faste teknisk- administrative stillinger UiB/ UiO	57
5. ØKONOMI	58
Tabell 5.1. Totale inntekter	58
Tabell 5.2 Bidrags og oppdragsinntekter	58
Tabell 5.3. BOA inntekter per årsverk	59
Tabell 5.4 EU- midler fra årsverk	59
Tabell 5.5 Forskningsrådsmidler per årsverk	60

1. STUDENTER

Tabell 1.1 Antall registrerte studenter

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Årsstudier	1310	1360	1330	1399	1667	1566	1570	1582	1515	1569	1462
Bachelor (3-4 år)	5489	5620	5724	5784	5859	6083	6399	6511	6597	6975	7041
Andre (ikke gradsgivende)	1640	1439	1589	1718	1935	2082	2224	2432	2513	2518	3538
Master (1,5-2 år)	2231	2265	2225	2239	2313	2349	2440	2502	2594	2829	3035
Master (5 år)	2646	2677	2653	2699	2797	2911	3141	3378	3579	3800	3974
Profesjon (6 år)	1349	1352	1375	1448	1443	1564	1696	1645	1667	1730	1768
Totalsum	14665	14713	14896	15287	16014	16555	17470	18050	18465	19421	20818

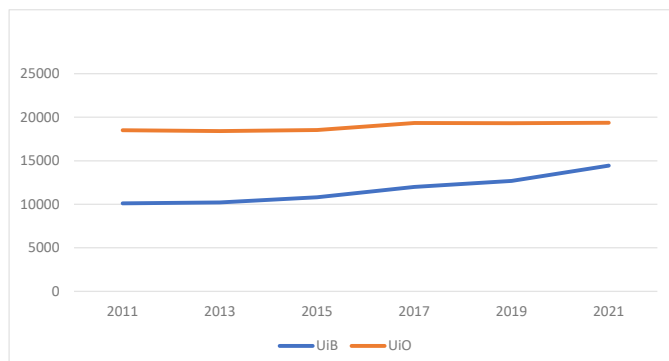
Kilde:DBH

Tabell 1.2 Avlagte studiepoeng

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UiB	10109	10097	10214	10204	10805	11038	11996	12405	12686	13735	14442
UiO	18495	18422	18409	18410	18538	18864	19348	19294	19319	20056	19363

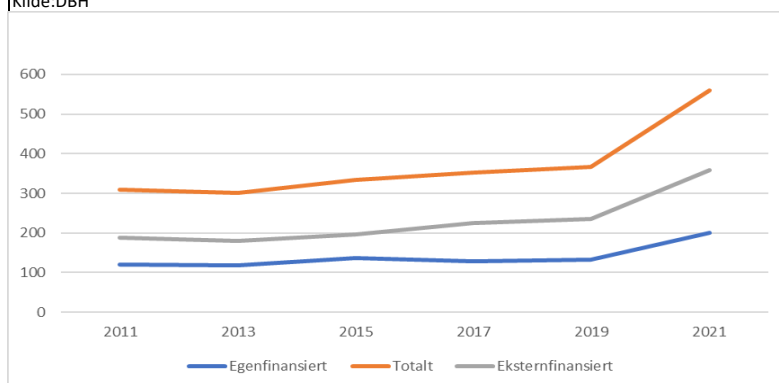
Kilde:DBH

Tabell 1.3 Avlagte studiepoeng videreutdanning

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Egenfinansiert	121	119	119	124	136	136	128	144	133	143	200
Eksternfinansiert	188	168	181	176	197	211	225	255	235	263	358
Totalt	310	287	301	299	333	347	353	399	367	407	559

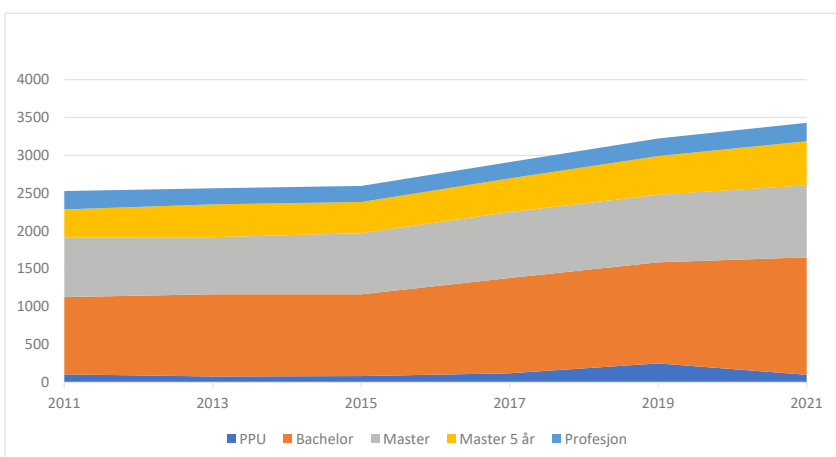
Kilde:DBH

Tabell 1.4 Avlagte kandidater

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
PPU	105	97	78	71	84	89	121	145	251	78	101
Bachelor	1023	1039	1087	1091	1081	1122	1258	1271	1335	1488	1551
Master	787	761	754	760	806	714	871	856	895	853	954
Master 5 år	370	425	432	379	412	429	446	467	508	504	579
Profesjon	243	225	214	213	214	221	216	251	234	229	245
sum	2528	2547	2565	2514	2597	2575	2912	2990	3223	3152	3430

Kilde:DBH

Tabell 1.5 Gjennomføring i studieprogrammene

		Startår, kull								
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bacchelor	UiB	34%	36%	34%	36%	34%	37%	41%	44%	
	UiO	31%	30%	30%	30%	32%	35%	38%	43%	
Master	UiB	57%	55%	55%	53%	54%	54%	60%	56%	58%
	UiO	43%	43%	40%	43%	43%	46%	47%	47%	47%
Master 5 år	UiB	44%	41%	42%	45%	44%	47%			
	UiO	27%	28%	30%	32%	30%	33%			
Profesjon	UiB	40%	44%	41%	42%	52%				
	UiO	46%	46%	43%	43%	40%				

Kilde:FS

Tabell 1.6 Frafall i studieprogrammene

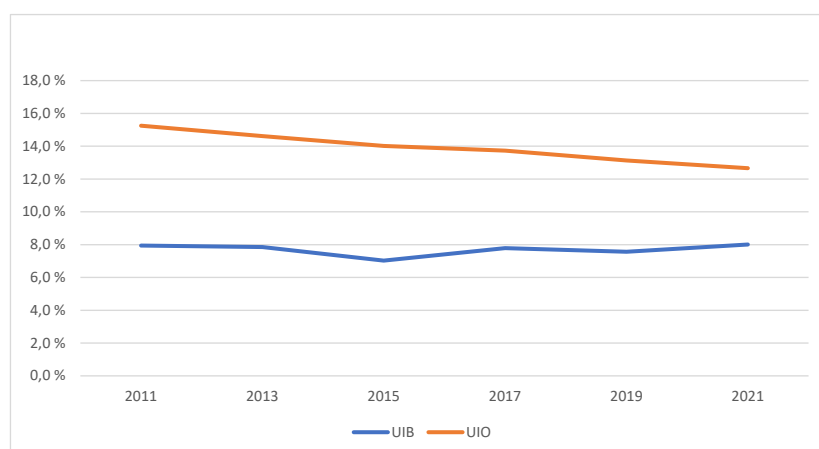
		Startår, kull								
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bacchelor	UiB	36%	35%	35%	35%	35%	34%	31%	32%	
	UiO	37%	38%	39%	39%	38%	36%	34%	32%	
Master	UiB	11%	10%	12%	11%	13%	11%	11%	10%	10%
	UiO	8%	9%	11%	10%	11%	13%	12%	13%	10%
Master 5 år	UiB	21%	24%	22%	19%	18%	16%			
	UiO	29%	28%	30%	30%	27%	28%			
Profesjon	UiB	9%	7%	6%	7%	3%				
	UiO	10%	13%	29%	29%	26%				

Kilde:FS

Tabell 1.7 Antall førsteprioritetssøkere til studieprogrammene

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UiB	8 540	8 560	9 171	8 450	8 918	9 775	10 450	10 566	10 380	11 655	12 228
UiO	16 383	17 189	17 067	16 856	17 794	17 660	18 434	19 012	18 022	20 991	19 333
Nasjonalt	107 419	114 755	116 783	118 756	126 919	131 063	134 236	140 629	137 231	149 419	152 704

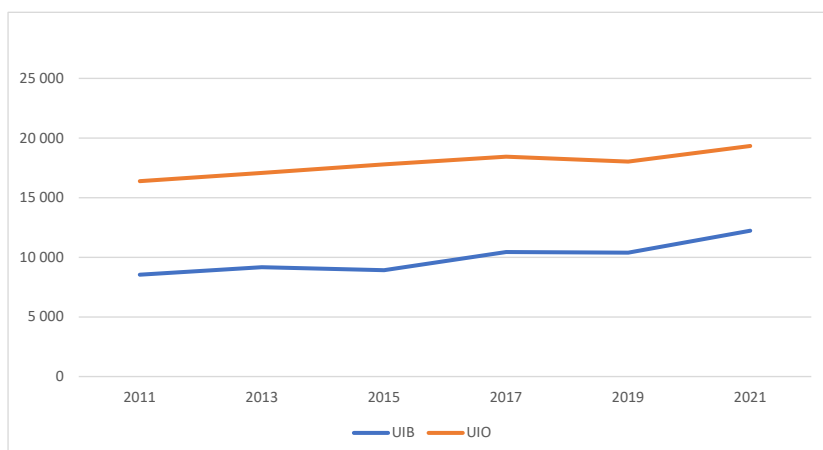
Kilde: Samordna opptak

Tabell 1.8 Andel førsteprioritetssøkere

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UIB	8,0 %	7,5 %	7,9 %	7,1 %	7,0 %	7,5 %	7,8 %	7,5 %	7,6 %	7,8 %	8,0 %
UIO	15,3 %	15,0 %	14,6 %	14,2 %	14,0 %	13,5 %	13,7 %	13,5 %	13,1 %	14,0 %	12,7 %

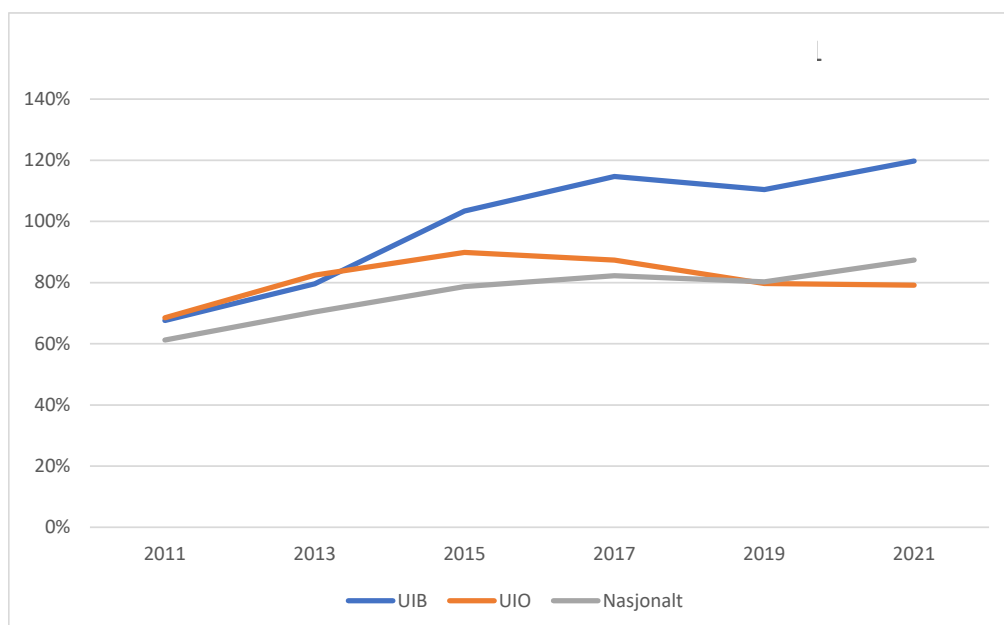
Kilde: Samordna opptak

Tabell 1.9 Studentopptak i forhold til opptaksrammer

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UIB	68%	72%	80%	85%	103%	103%	115%	113%	110%	127%	120%
UIO	68%	74%	82%	84%	90%	86%	87%	80%	80%	81%	79%
Nasjonalt	61%	67%	70%	71%	79%	80%	82%	83%	80%	88%	87%

Kilde: Samordne opptak

Tabell 1.10 Studentsammensetning

	Lavere grad	Høyere Grad	Profesjonsstudier	Sum
2011				
UiB	55%	17%	28%	100%
UiO	52%	23%	24%	100%
2016				
UiB	55%	18%	28%	100%
UiO	52%	23%	25%	100%
2021				
UiB	54%	17%	29%	100%
UiO	49%	26%	26%	100%

Kilde: DBH

Tabell 1.12 Studenter etter fylke

Fylke (nye)	B3	M5	PR	ÅR	Totalt
Agder	2%	5%	7%	3%	3%
Innlandet	2%	3%	2%	1%	2%
Møre og Romsdal	4%	4%	4%	4%	4%
Nordland	1%	2%	1%	1%	1%
Oslo	8%	10%	7%	6%	8%
Rogaland	10%	11%	12%	7%	10%
Troms og Finnmark	1%	1%	2%	1%	1%
Trøndelag	3%	5%	4%	3%	3%
Ukjent	1%	1%	1%	0%	1%
Vestfold og Telemark	4%	5%	4%	3%	4%
Vestland	53%	40%	39%	56%	50%
Viken	11%	15%	15%	12%	12%

Kilde: Samordna opptak

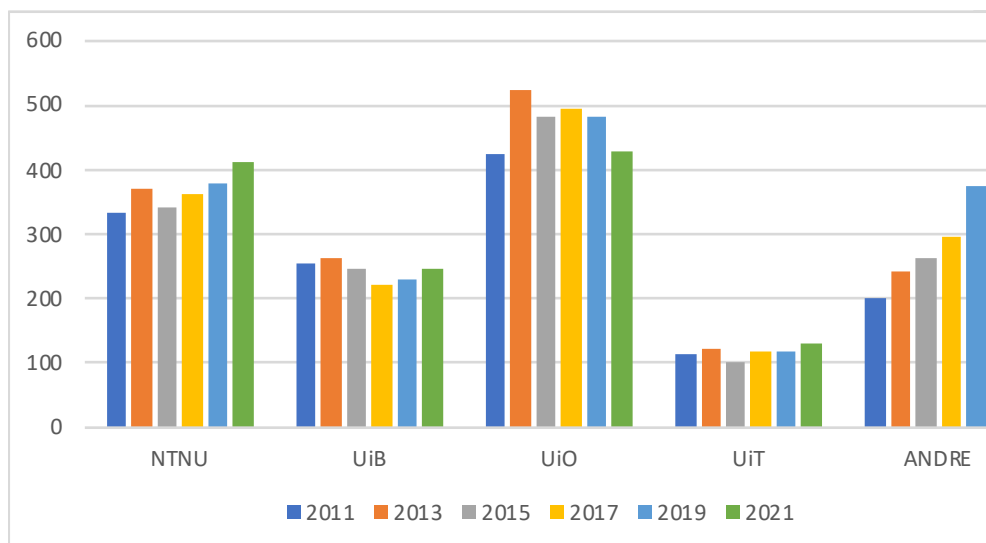
2. DOKTORGRADSUTDANNINGEN

Tabell 2.1 Doktorgradsutdanningen ved UiB

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antall kandidater	254	251	265	216	246	227	222	226	229	242	245
Antall tilsatte i stipendiatstilling (årsverk)	586	593	609	615	592	625	627	651	683	685	679
- av dette BOA finansiert	143	129	134	125	131	137	130	131	123	126	140
Totalt antall doktorgradsavtaler (aktive kandidater)	1 465	1 495	1 500	1 485	1 530	1 500	1 545	1 600	1 650	1 605	1 560
Kilde: DBH											

Tabell 2.2 Avlagte doktorgrader per institusjon

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
NTNU	335	374	371	367	342	366	362	397	377	406	412
UiB	254	251	265	216	246	227	222	226	229	242	245
UiO	425	511	524	519	484	451	493	468	483	497	428
UiT	114	110	123	101	101	104	118	118	120	117	132
ANDRE	201	215	241	245	263	262	298	355	374	372	384
SUM	1329	1461	1524	1448	1436	1410	1493	1564	1583	1634	1601
Kilde: DBH											

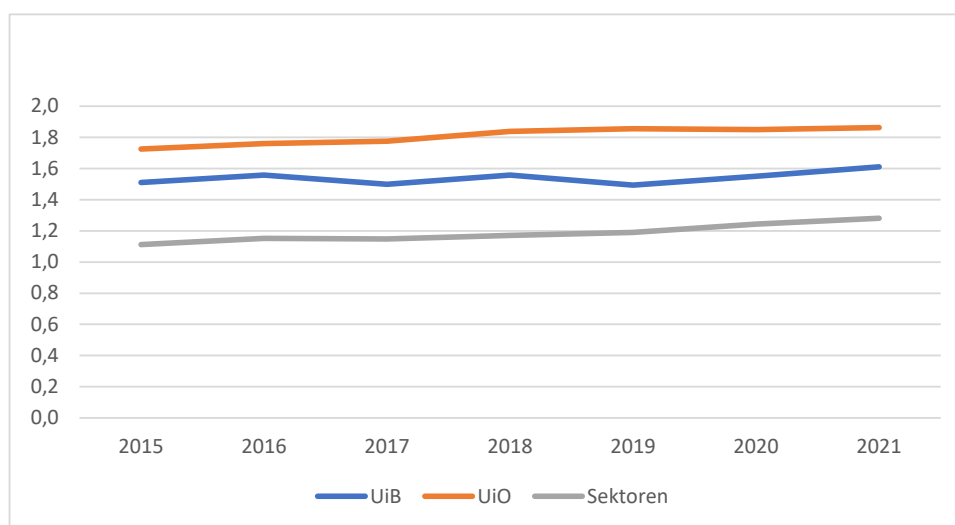

3. FORSKNING

Tabell 3.1 Publiseringspoeng

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UiB	1,5	1,6	1,5	1,6	1,5	1,6	1,6
UiO	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9
Sektoren	1,1	1,2	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3

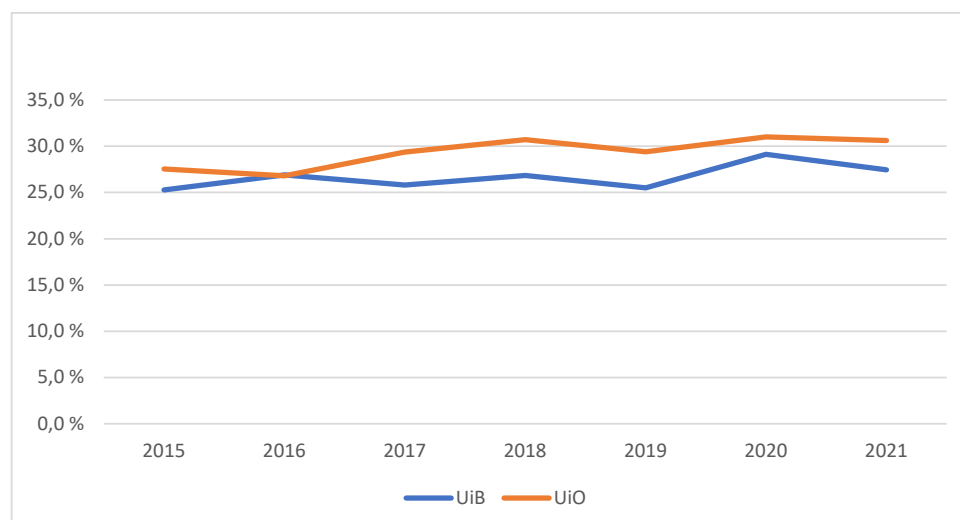
Kilde: DBH

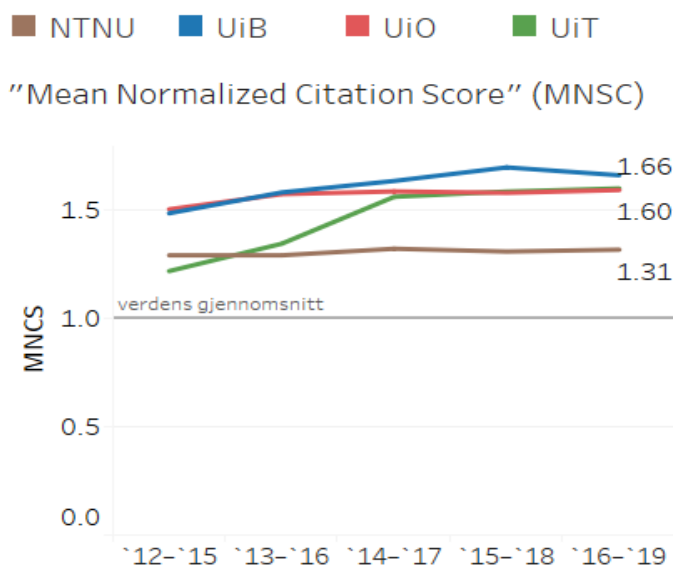
Tabell 3.2 Forfatterandeler nivå 2

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UiB	25,3 %	26,9 %	25,8 %	26,8 %	25,5 %	29,1 %	27,4 %
UiO	27,5 %	26,8 %	29,4 %	30,7 %	29,4 %	31,0 %	30,6 %

Kilde: DBH

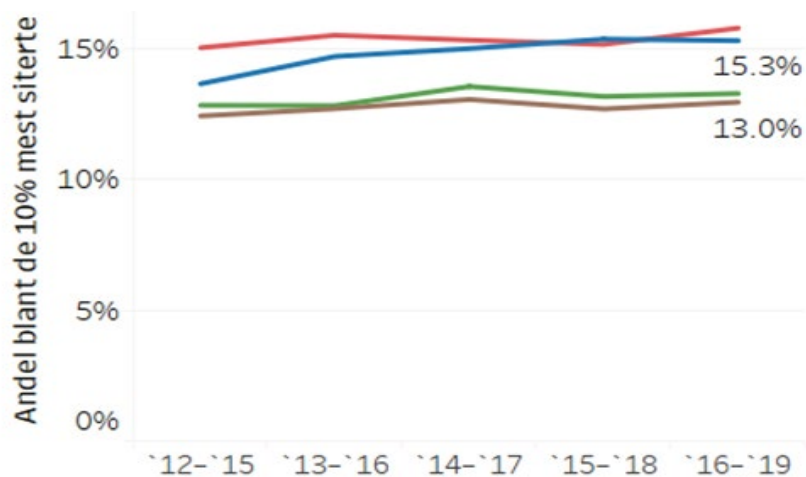

Tabell 3.3 Gjennomsnittlig siteringsomfang per publikasjon

Kilde: Leiden rankingen

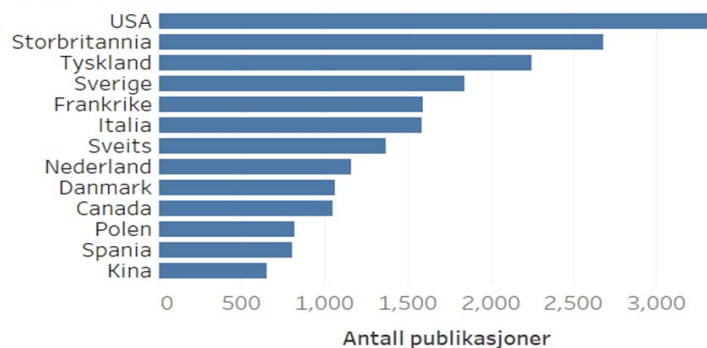
Tabell 3.4 Andel publikasjoner innenfor de 10% mest siterte artikler i verden

Kilde: Leiden rankingen

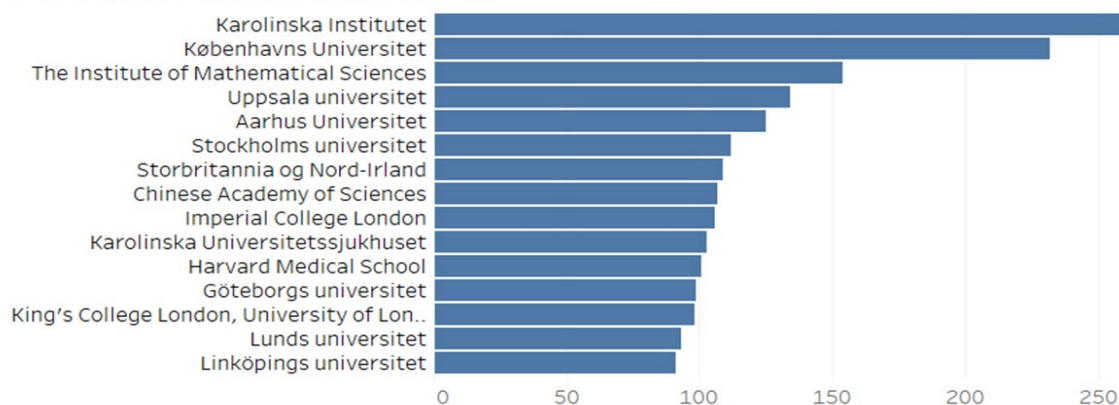
Tabell 3.5 Publisering og samarbeid

Antall publisasjoner samforfattet med respektive land, 2016 - 2020

Kilde: Universitetsbiblioteket

Institusjoner med mest sampublisering, 2016 -2020

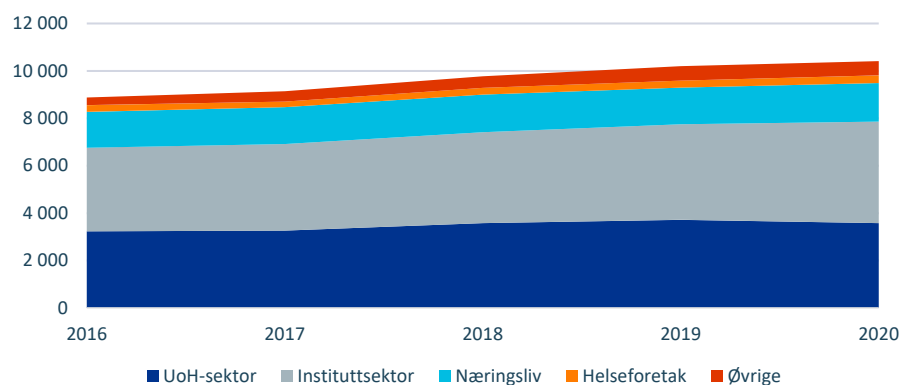

Kilde: Universitetsbiblioteket

Tabell 3.6 Forskningsrådets bevilgninger fordelt på sektor. Mill.kr.

	2016	2017	2018	2019	2020
UoH-sektor	3 231,6	3 266,3	3 580,1	3 715,4	3 575,9
Instituttsektor	3 525,8	3 643,7	3 836,9	4 030,8	4 283,4
Næringsliv	1 514,4	1 556,0	1 578,4	1 544,2	1 627,4
Helseforetak	284,8	234,5	285,8	301,7	324,4
Øvrige	320,5	437,8	487,9	605,8	601,5
Sum:	8 877,1	9 138,2	9 769,1	10 197,9	10 412,6

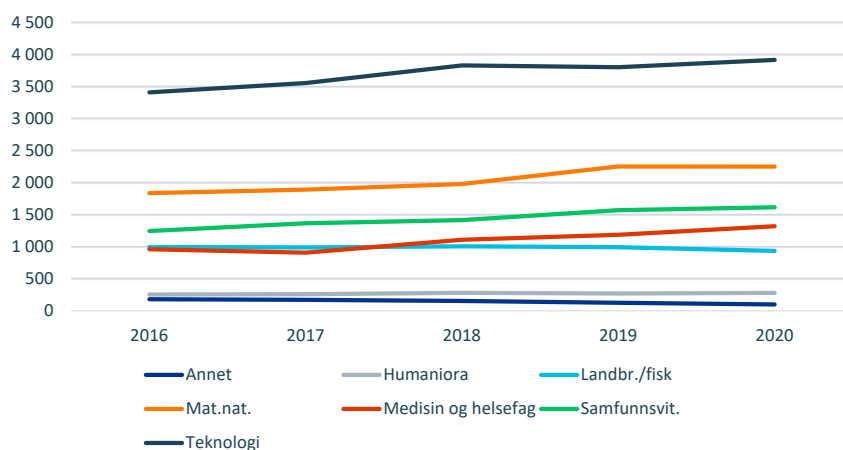
Kilde: Forskningsrådet

Tabell 3.7 Forskningsrådets bevilgninger fordelt på fagområder. Mill.kr.

	2016	2017	2018	2019	2020
Annet	180	170	153	124	98
Humaniora	253	259	278	270	279
Landbr./fisk	994	990	1 006	993	934
Mat.nat.	1 836	1 890	1 978	2 252	2 252
Medisin og helsefag	961	907	1 109	1 186	1 319
Samfunnsvit.	1 244	1 367	1 416	1 570	1 615
Teknologi	3 409	3 556	3 830	3 803	3 916
Sum:	8 877	9 138	9 769	10 198	10 413

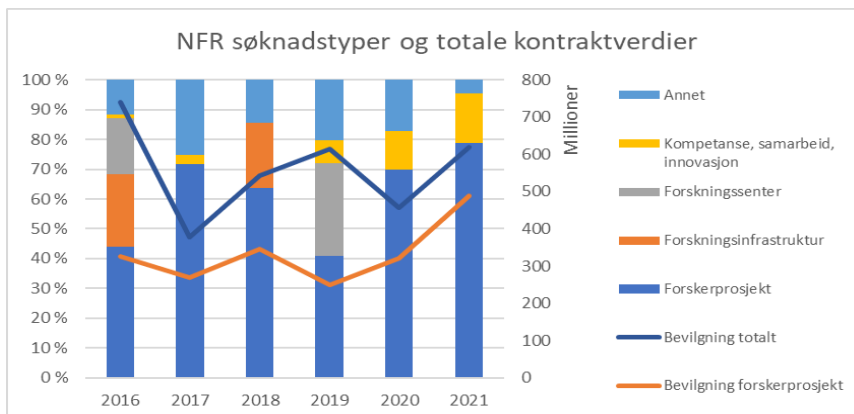
Kilde: Forskningsrådet

Tabell 3.8 Forskningsrådets bevilgninger universitetene. Mill.kr.

	2016	2017	2018	2019	2020	Andel av totalen i 2020	Endring 2016-2020
UIB	556	539	549	565	519	15%	-7%
UIO	920	956	971	987	1 011	30%	10%
UIT	200	268	336	377	395	12%	97%
NTNU	928	867	1 037	1 056	934	27%	1%
NMBU	236	248	275	262	237	7%	0%
UIS	47	58	66	67	86	3%	82%
UIA	30	46	49	53	57	2%	90%
NORD	23	18	16	22	22	1%	-4%
OSLOMET			91	108	121	4%	
USN	24	18	23	32	32	1%	30%
Sum:	2 965	3 019	3 414	3 530	3 415	100%	15%

Kilde: Forskningsrådet

Tabell 3.9 Søknader og tildelinger UiB

	Forskerprosjekt		Unge forskertalent	
	Søknader	Tilslag	Søknader	Tilslag
NTNU	1 623	185	471	53
UiB	1 317	169	255	20
UiO	2 270	339	737	99
UiT	646	79	139	19

Kilde: Forskningsrådet

Tabell 3.10 Tildeinger prosjekter unge forskere

Tabell 3.10. Søknader og tildelinger 2016 - 2021 (Unge forskere)

	Unge forskertalent	
	Søknader	Tilslag
NTNU	471	53
UiB	255	20
UiO	737	99
UiT	139	19

Kilde: Forskningsrådet

Tabell 3.11 Tildelinger fra Horisont 2020 (EU)

	ERC	FET	INFRA	MSCA
BOTT	91	18	57	250
NTNU	9	11	14	65
UiB	26	2	19	53
UiO	49	4	19	101
UiT	7	1	5	31
Andre universitet	4	5	2	37
Totalsum	95	23	59	287

Kilde: Forskningsrådet

Tabell 3.11 Uttellinger andre programmer i Horisont 2020 (EU)

Antall prosjekt/pilar	NTNU	UiB	UiO	UiT
Other	11	8	8	1
Industrial Leadership	33	5	17	3
Societal Challenges	87	54	54	25
- ENERGY	29	5	4	1
- ENV	16	15	6	7
- FOOD	6	12	2	5
- HEALTH	15	17	23	8
- SECURITY	9	0	1	2
- SOCIETY	6	5	17	1
- TPT	6	0	1	1
Totalsum	131	67	82	29

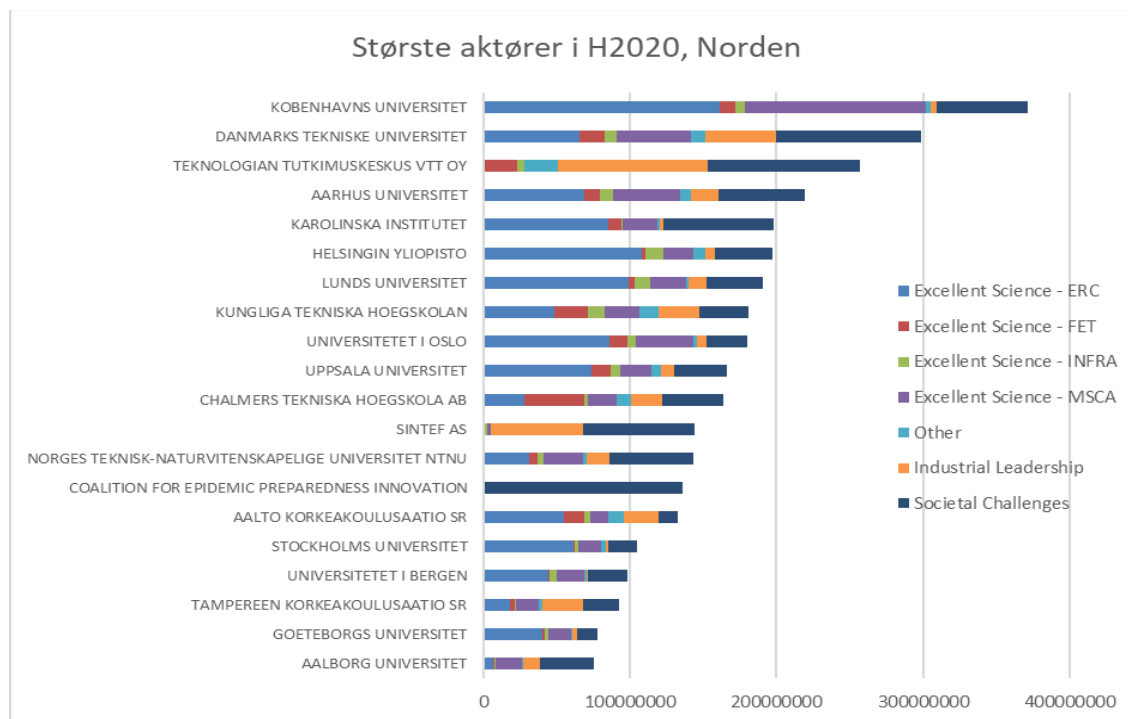
Kilde: Forskningsrådet

Tabell 3.12 Tildelinger fra Horisont 2020 per faglige årsverk (EU)

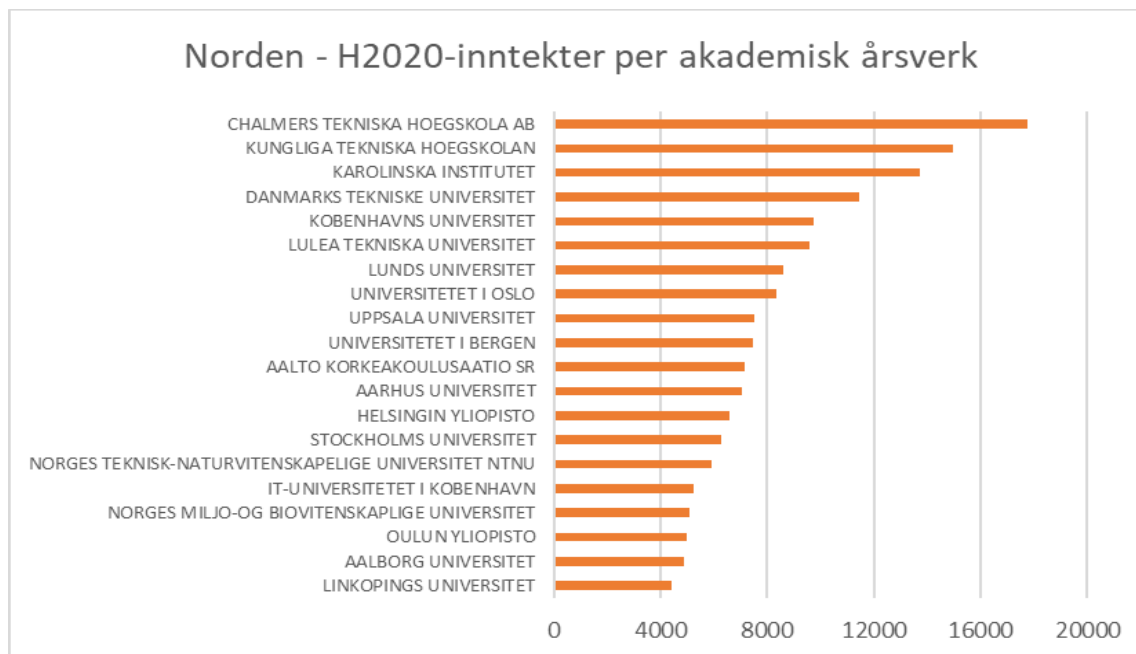
Institusjon	Mill Euro	€ per faglig årsverk
UiO	175	47 573
UiB	98	41 920
NTNU	138	28 009
UiT	29	13 150

Kilde: Forskningsrådet

Tabell 3.13 Tildelinger fra Horisont 2020, Nordisk sammenligning

Kilde: Forskningsrådet

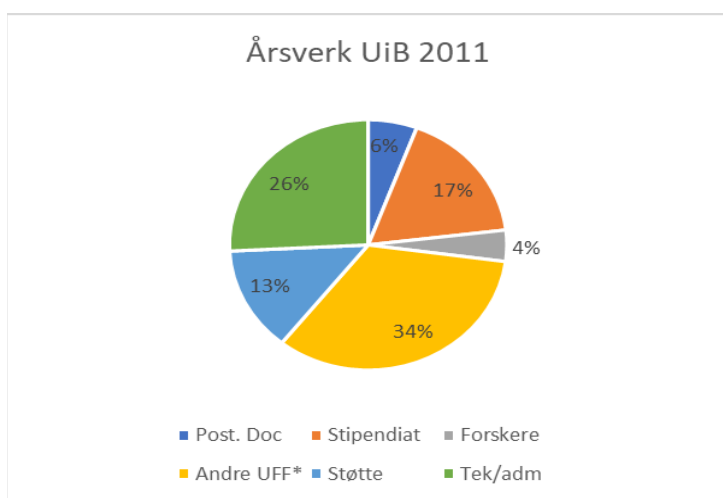
Kilde: Forskningsrådet

4. ANSATTE

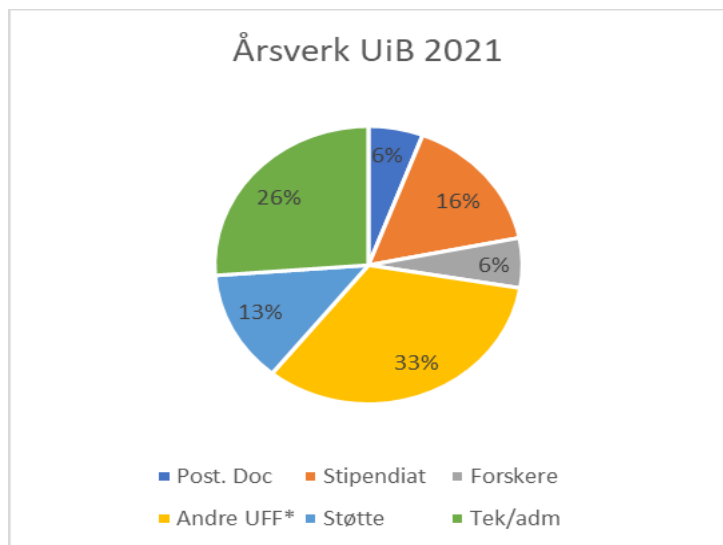
Tabell 4.1 Totalt antall ansatte 2011–2021

Stillingsgruppe	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Undervisnings-, forsknings- og formidlingsstillinger (UFF)	2 045	2 108	2 122	2 180	2 192	2 232	2 325	2 403	2 492	2 549	2 562
- av dette postdoktor	192	212	212	244	240	220	228	227	255	257	242
- av dette stipendiat	586	593	609	615	592	625	627	651	683	685	679
- av dette forskere	136	152	149	165	186	200	212	210	211	239	244
Støttstillinger for undervisning, forskning og formidling	456	482	455	482	514	512	509	517	526	540	550
Teknisk-administrative stillinger	869	881	887	903	919	938	1 010	1 024	1 043	1 069	1 104
Sum	3 370	3 471	3 463	3 566	3 625	3 683	3 844	3 944	4 062	4 158	4 215

Kilde: DBH

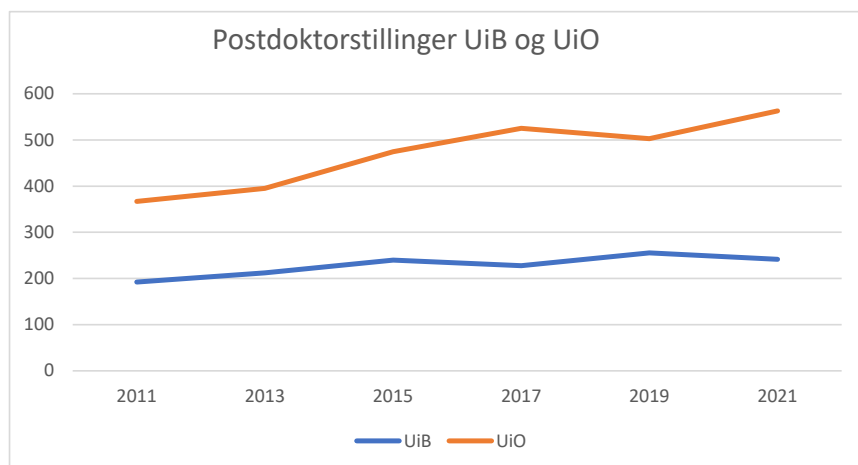
Tabell 4.2 Faste undervisnings- og forskerstillinger

Tabell 4.3 Postdoktorstillinger

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UiB	192	212	212	244	240	220	228	227	255	257	242
UiO	367	385	395	446	475	527	525	502	503	538	563

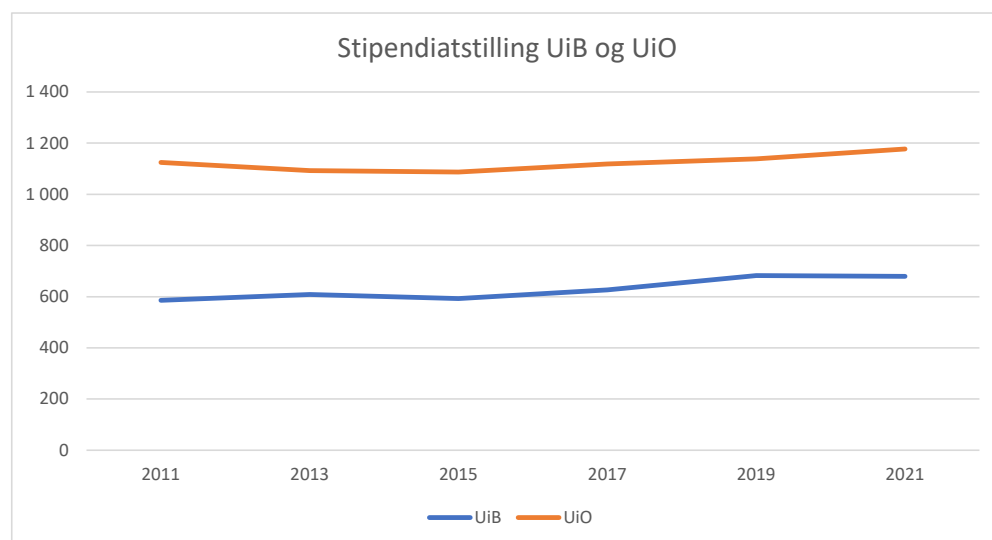
Kilde: DBH

Tabell 4.4 Stipendiatstillinger

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UiB	586	593	609	615	592	625	627	651	683	685	679
UiO	1 124	1 112	1 093	1 061	1 087	1 110	1 119	1 169	1 139	1 133	1 177

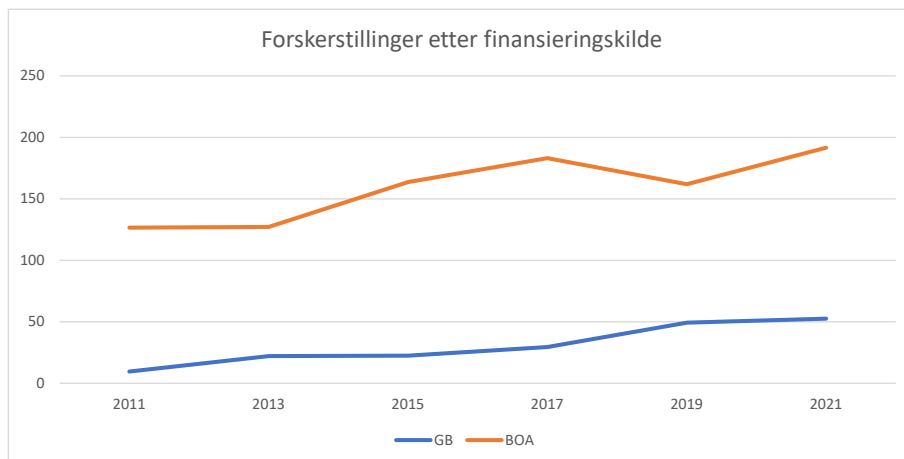
Kilde: DBH

Tabell 4.5 Totalt antall faste undervisnings- forskerstillinger UiB/ UiO

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
GB	10	9	22	13	22	32	29	45	49	44	53
BOA	127	144	127	152	164	167	183	165	162	195	192

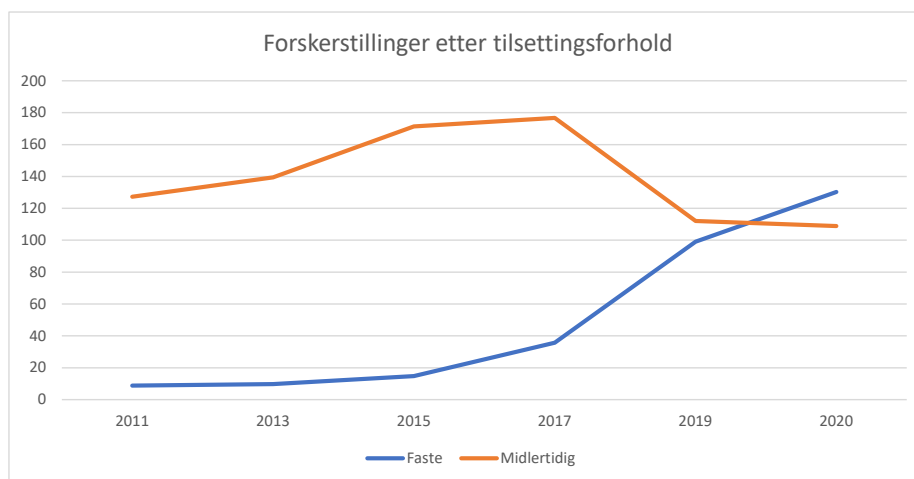
Kilde:DBH

Tabell 4.6 Totalt antall faste teknisk- administrative stillinger UiB/ UiO

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Faste	9	11	10	13	15	15	36	66	99	130	149
Midlertidig	127	141	139	152	171	185	177	144	112	109	95
Totalt	136	152	149	165	186	200	212	210	211	239	244

Kilde:DBH

5. ØKONOMI

Tabell 5.1. Totale inntekter

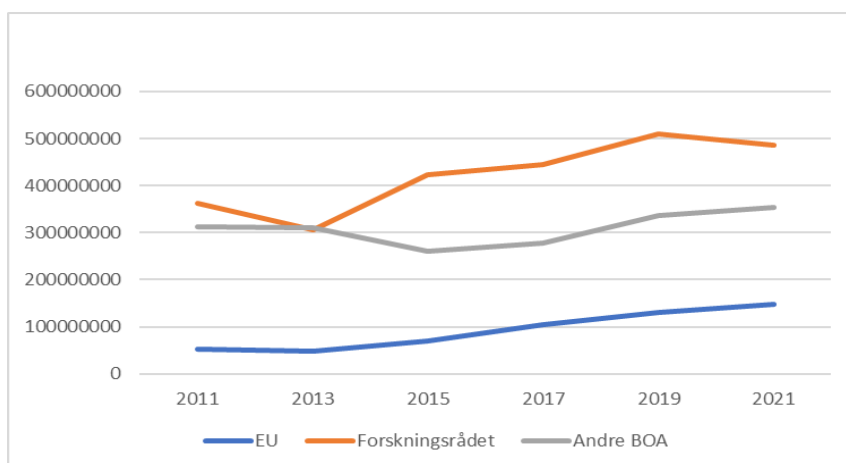
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inntekter (i mill. kroner)	3 690	3 460	3 754	3 921	4 331	4 237	4 676	5 010	5 213	5 039	5 423
- av dette bidrag/opdrag (BOA)	755	835	725	794	864	859	936	966	1 080	1 066	1 059

Kilde: UiB regnskap

Tabell 5.2 Bidrags og oppdragsinntekter

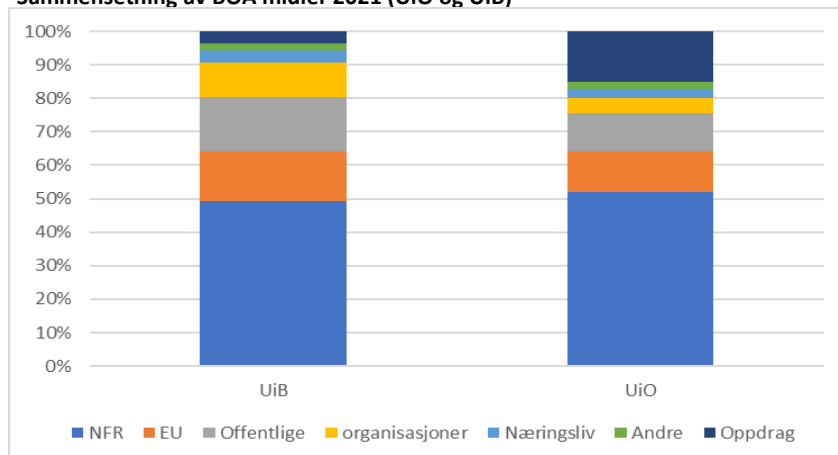
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Forskningsrådet	340	406	307	387	424	438	446	466	511	494	485
Statlige etater	133	153	122	108	114	111	126	102	151	160	173
Kommunale/ fylkeskommunale etater	5	8	12	6	5	8	6	11	13	9	11
Næringsliv/ private	76	75	85	64	47	42	51	47	54	43	43
EU- forskning	50	50	48	64	69	76	102	102	119	137	134
EU- undervisning	2	1	1	1	1	3	2	4	12	8	14
Utlendet eks. EU.	21	22	15	15	28	31	32	31	14	28	23
Stiftelser og organisasjoner	77	77	77	55	65	52	63	96	105	95	104
Gaver/ gæveforsterkning og tilskudd	29	45	59	94	110	98	109	108	102	91	72
SUM	755	835	725	794	864	859	936	966	1 080	1 066	1 059

Kilde: UiB regnskap

Kilde: UiB regnskap

Sammensetning av BOA midler 2021 (UiO og UiB)

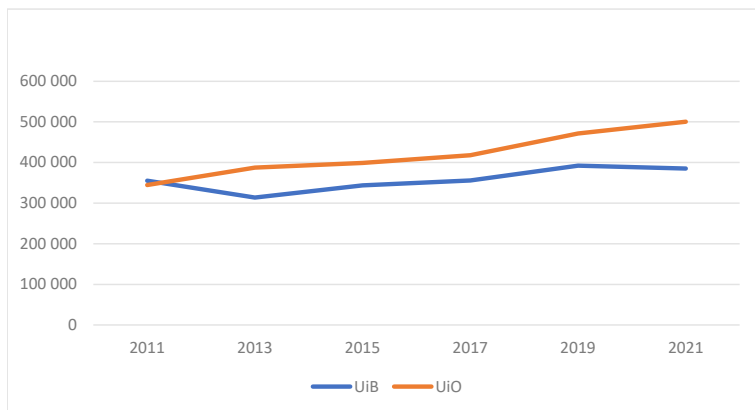

Kilde: DBH

Tabell 5.3. BOA- innteker per årsverk

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UiB	355 327	345 338	313 746	321 443	344 028	341 026	355 674	356 909	392 296	382 574	385 204
UiO	344 605	340 431	387 423	375 655	399 208	410 404	418 194	406 156	471 293	461 064	500 499

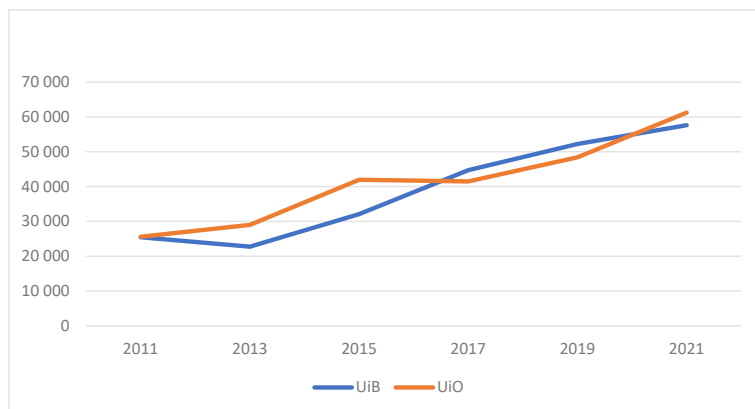
Kilde: DBH

Tabell 5.4 EU- midler fra årsverk

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UiB	25 469	24 143	22 753	29 827	32 088	35 349	44 733	44 022	52 242	57 209	57 650
UiO	25 604	26 811	28 996	36 665	41 985	46 091	41 471	40 993	48 425	57 268	61 259

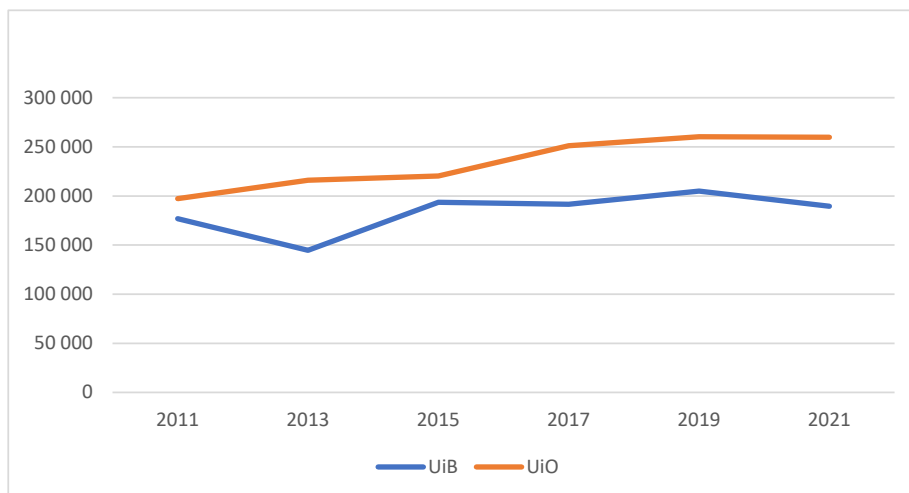
Kilde: DBH

Tabell 5.5 Forskningsrådsmidler per årsverk

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UiB	176 961	163 064	144 657	177 647	193 497	196 280	191 621	193 916	204 936	193 775	189 407
UiO	197 246	207 141	215 911	200 889	220 419	235 299	251 195	237 890	260 266	243 389	259 853

Kilde: DBH

uib.no

Universitetet i Bergen / Postboks 7800, 5020 Bergen
post@uib.no / 55 58 00 00